

Både og, og hverken enten eller

Illustration af Ditte Marie Eriksen

Roskilde Universitet, RUC
Kultur- og Sprogødestudier
Foråret 2014, 4.semester
Katrine Thea Pløger Nielsen
Mirjam Trier Henten
Signe Hvalsøe Andersen
Vejleder: Tina Dransfeldt Christensen
Anslag (inkl. uddrag): 115017

Abstact

Taking a point of departure in three interviewees' narratives of being dyslexic, we wish to explore the body's positioning between normal and divergent, and how this is constructed and maintained in social relations. The interviewees' experiences and articulations pointed towards the dyslexic position being in-between: The dyslexic body seems positioned simultaneously and differently as normal and divergent, and is in some situations experienced as being in a borderland between abled and disabled. Through discursively doing dyslexia, our interviewees maintain and reproduce the category, but in the borderland-position arises also possibilities of rematerializing and rearticulating the category.

An agenda for this study was to contribute to researching dyslexia also outside the realm of educational and pedagogical studies, through crip studies. Analysing our empirical data through a mainly social constructivist theoretical perspective, we focus on notions such as performativity, instabilities, parodi and the constructed dichotomy between abled and disabled.

Indholdsfortegnelse

1.0 Problemfelt	1
2.0 Vores historier	2
2.1 Mirjam.....	2
2.2 Katrine.....	3
2.3 Signe.....	3
2.4 Undren.....	3
3.0 Problemformulering	4
3.1 Arbejdsspørgsmål.....	4
3.2 Begrebsafklaring	4
4.0 Forskningsfelt.....	5
5.0 Videnskabsteoretisk orientering.....	6
6.0 Metodiske overvejelser og valg af teori.....	8
6.1 Empiriske overvejelser.....	8
6.2 Interviewprocessen	9
6.2.1 Jesper	10
6.2.2 Lea	11
6.2.3 Pia	11
6.2.4 Forskellige ståsteder	12
6.2.5 Anonymisering	12
6.2.6 Transskribering.....	13
6.3 Valg af teori.....	13
6.4 Analysestrategier	14
7.0 Fra queer til crip	15
7.1 Fra <i>er</i> til <i>gør</i>	15
7.2 The <i>(dis)abled-body</i>	17
7.2.1 <i>Compulsory able-bodiedness</i>	18
7.2.2 Den gjorte <i>able-bodiedness</i> og <i>disability</i>	19
7.3 Ordblindhed som crip - mellem <i>abled</i> og <i>disabled</i>.....	20

7.3.1 Performance som alternativ	21
7.3.2 Grænselandet	22
7.3.3 Dekonstruktion og modstand.....	22
8.0 Skriftlighed som dominerende.....	23
9.0 Analyse	26
9.1 Konstruktioner og modsætninger	26
9.1.1 Ordblindhed, et personligt problem?	26
9.1.2 Doven og dum.....	27
9.1.3 Hierarkiseret intelligenser.....	28
9.1.4 Modsætninger mødes.....	30
9.2 Grænselandet	33
9.2.1 Specialskole eller ej?	33
9.2.2 Handicappet eller ej?	34
9.2.3 Usynlig <i>disability</i>	36
9.2.4 Grænsevagten	39
9.3 Modstand.....	40
9.3.1 Er det flovt at være ordblind?	40
9.3.2 Jeg er ordblind og jeg tager en lang uddannelse.....	42
10.0 Konklusion.....	44
11.0 Afsluttende bemærkning	46
12.0 Litteraturliste	47

Bilag

1.0 Problemfelt

Det lille a hopper fra side til side, og springer som en cirkusakrobat fra det ene ord til det andet. Stoppe vil a'et ikke, og snart efter danser g'et og k'et med. Til sidst holder alle bogstaverne fest på dit papir. Det kunne være sjovt at deltage, hvis ikke det var fordi du *skulle* have styr på teksten og ordene. Men bare rolig, der er hjælp at hente, hvis du ikke selv magter at holde styr på dine springende, hoppende gæster – der er masser af ekstraundervisning i bogstavsstyring og grammatikkontrol. I dette øjeblik har du læst fem en halv linje, men hoppede a'et, k'et og g'et også rundt for dig? Eller stod de artigt på deres pladser, og lod dig læse og forstå informationen i denne lille tekst?

Oprindeligt udsprang emnet for dette projekt af en interesse i skriftlighed, og hvordan forskellige mennesker enten har adgang til eller bliver hindret i at deltage i denne dominerende formidlings- og kommunikations form. Med dominerende menes at skriftlighed, altså at læse og skrive, i dag er vores primære måde at kommunikere og formidle på, når vi ikke direkte taler til hinanden. Det er vores oplevelse at dette især gælder i uddannelsessystemet - her bliver der fra de små klasser lagt langt større vægt på at kunne læse og stave, end der gør på andre udtryksformer som eksempelvis film eller lydoptagelse. Som elever og studerende i en tid hvor teknologien konstant præsenterer nye medier og nye måder at kommunikerer på, forstærkes vores undren over hvad vi oplever som en ofte ensopret fokusering på det skriftlige. For at undersøge konsekvenser af dette har vi valgt at fokusere på ordblindes oplevelser af at være *disabled*, og dermed hvad det betyder at være dårlig til at læse. Som ordblind vil man i forskellige grader være marginaliseret af samfundets entydige fokus på skriftlighed, men det som gør projektet interessant er hvordan og hvornår det opleves af den enkelte. Gennem fortællinger om oplevelser med ordblindhed, vil vi spore os ind på konsekvenserne af skriftlighed som marginaliserede system, og dermed undersøge ordblindhed som *disability* i forhold til en hierarkisk forståelse af kommunikation og formidling. Vi ønsker altså ikke at problematisere skriftlighed eller relevansen af at kunne læse, men det oftest entydige fokus på skriftlighed.

Normalitet, afvigelse og marginalisering er centrale temaer for vores projekt, og vores undren er hvordan denne kategorisering som ordblind er konstrueret socialt. Der er dermed to overordnede

retninger i dette projekt; hvordan ordblinde oplever og italesætter deres *disability*, samt hvordan denne *disability* bliver konstrueret og opretholdt socialt.

Som det vil blive nærmere beskrevet i afsnittet *Forskningsfelt*, foregår nordisk forskning omkring ordblindhed hovedsageligt indenfor pædagogik- og uddannelsesstudier, ikke inden for handicap studier. Dette har bidraget til vores undren og inspiration til at undersøge selve problematiseringen, og ikke løsningen af problemet som typisk er fremgangsmåden. Dette har også fået os til at stille spørgsmålstejn til vores egne hidtidige oplevelser med ordblindhed og skriftlighed, som vi her vil komme nærmere ind på for at belyse hvordan vi har sporet os ind på projektets fokus.

2.0 Vores historier

Motivationen for dette projekt er i høj grad båret af personlige oplevelser med ordblindhed og skriftlighed som dominerende system, og i stedet for at forsøge at distancere os selv fra vores forforståelser og subjektive holdninger, ønsker vi at bruge dem aktivt og undersøge dem i projektet. Vores historier fungerer dermed også som en pointering af, at vi ikke er neutrale og fuldkommen objektive, hvilket vi vil beskrive nærmere under *Videnskabsteoretisk orientering*. Vi vil her kort fortælle om nogle konkrete oplevelser, som har påvirket vores indgang til feltet og dermed vores identificering af et problem vi ønsker at undersøge.

2.1 Mirjam

Min engelsklærer i gymnasiet havde en fast procedurer i hendes undervisning - i slutningen af hver time skulle 5-10 elever op til tavlen og skrive en sætning som hun fandt på. Efterfølgende skulle resten af klassen i fællesskab rette fejlene. Fra hende lød det "kom nu! alle laver jo fejl", men for mig resulterede det i svedige håndflader og hjertebanken. Jeg besluttede at fortælle hende at jeg havde dårlige minder med den slags, grundet min ordblindhed. Mit håb var at det ville medføre en vis forståelse. Men fra den dag af spurgte hun mig, næsten hver gang: "har du ikke lyst til at prøve i dag var Mirjam?" med et efterfølgende "det handler om at øve sig, ingen kigger skævt til dig hvis der er stavfejl". Men det var lige det - for jeg øvede mig jo netop og hendes kommentarer bekræftede kun min frygt for manglende forståelse.

2.2 Katrine

I folkeskolens tidlige klasser husker jeg diktat, som det jeg var mest bange for at fejle i. Mine forældre og jeg sad og øvede til langt ud på aftenen. Jeg græd indtil jeg kunne alle ordene til perfektion. Jeg ville under ingen omstændigheder lande i 'den gule gruppe', der havde en lettere diktat bog end 'den røde gruppe'.

Siden da har usikkerheden i ikke at kunne stave dukket frem med jævne mellemrum, senest til gruppedannelse i 3. semester på Roskilde Universitet, hvor en medstuderende påpegede at jeg havde stavet farligt med g; fagligt. Han grinte og jeg grinte med - men alligevel sad det efterfølgende fast i hukommelsen. Gennem mit skoleforløb har de små kommentarer om mine stavfejl sat sig dybere end andre faglige udfordringer, fx matematik. I min gymnasieklasse synes mine klassekammerater at det var både sejt og sjovt når de dumpede i matematik, da det var nørdet og kikset at være god til det. Dem der dumpede, var ikke dumme, for matematik er jo "alligevel ikke vigtigt".

2.3 Signe

Da min ordblinde lillebror som 12 årig fik hans første mobiltelefon, gik der ikke lang tid før han tit ville 'glemme' at tage den med. Vi forstod det ikke og blev hurtigt irriteret over ikke at kunne komme i kontakt med ham. Det var indtil han fortalte mig, at han blev så frustreret over sms'er. Han kunne hverken læse eller besvare alle de beskeder han modtog fra sine venner og følte sig 'mega åndssvag'. Derfor var det bedre at lade telefonen bliver hjemme, og sige at han havde glemt den. "Hvorfor ringer de ikke bare, eller du kan da ringe tilbage til dem?" sagde jeg. Nej, det var vildt pinligt at han ikke kunne læse eller svare på beskederne. Det forstod jeg ikke, indtil han sagde at der ikke var en eneste af hans venner der vidste at han var ordblind, og det skulle de heller ikke. Ville de ikke synes han var dum?

2.4 Undren

Tilsammen udgør vores historier en fælles undren omkring skriftlighed. Katrines oplevelser skaber en undren over hvordan det at læse og stave bliver gjort til skamfuldt og ubehageligt ikke at mestre, i skarp kontrast til det at ikke at kunne matematik. Vi undre os over hvordan visse færdigheder, læse og stave, bliver normalen, og hvor andre bliver betegnet som mindre vigtige. Katrines historie danner dermed grundlag for en undren over, om der er en hierarkiseret forståelse af færdigheder, hvor netop det at kunne læse og stave anses som mere livsnødvendigt i det reelle, virkelige liv, end

fx det at kunne forstå matematikkens verden. Mirjams historie har givet inspiration til at tænke i forståelser og betydninger, når vi snakker om det at være dårlig til at læse og stave eller være ordblind. Hvorfor er det så svært for engelsklæreren at lade Mirjam være? Er skriftlighed så naturliggjort at det kan være svært at acceptere at nogle 'ikke kan'? Signes historie fik os ligeledes til at undre os over hvilke betydninger der ligger i at være dårlig til at stave, og også hvilke konsekvenser det har. Samtidig fortæller historien en stræben efter normalitet, og en svær grænse mellem gerne at ville være normal, men også at gøre opmærksom på at man ikke er det i situationer hvor det er relevant.

3.0 Problemformulering

Med udgangspunkt i vores informanternes narrativer om at være ordblinde, vil vi undersøge hvordan kroppens positionering som både normal og afvigende konstrueres og opretholdes socialt.

3.1 Arbejdsspørgsmål

- Hvordan konstrueres kategorien ud fra betydningssammenhænge og modsætninger?
- Hvordan oplever vores informanter at de positioneres mellem normal og afvigende grundet ordblindhed?
- Hvordan oplever vores informanter potentielle muligheder for at forstyrre forestillingen om *able-bodiedness* og *disabled*?

3.2 Begrebsafklaring

Ordblind: Vi har valgt at bruge 'ordblind' da vi mener der i dette ord ligger sociokulturel positionering. Hermed fravælger vi at bruge 'mennesker med dysleksi' da dette i højere grad har medicinske associationer, og 'mennesker med læse- og stavevanskeligheder', da dette ligger mere op til pædagogiske og uddannelsesmæssige studier.

Kroppen: Vi forstår kroppen som altid tillagt betydninger, og ikke en førsocial substans vi kan opnå viden om udenom disse betydninger.

Opretholdelse: I ordet 'opretholdelse' ligger også modsætningen, at kategorier i nogle situationer ikke opretholdes, men forstyrres og dermed forandres og nedbrydes.

Forestillingen: Her menes normative konstruktioner.

Able-bodiedness og *disabled*: Vi vælger gennem opgaven at bruge disse engelske betegnelser for forståelser af hvornår kroppen er hhv. normal og afvigende. Begreberne er direkte hentet fra McRuer (2006). Vi vælger at bruge dem, da vi ikke mener at de tilsvarende danske begreber *handicappet*, *funktionsdygtig* og *funktionsnedsættelse*, rammer de helt samme facetter som *able-bodiedness* og *disabled*. Først og fremmest er det engelske *disabled* en negation af *abled*, og således en modsætning af ordet, hvilket det danske *handicappet* ikke er. Derudover er *funktionsnedsættelse* ikke noget man *er* men noget man *har*, og da vi netop ønsker at belyse kategoriseringsprocesser, ønsker vi at benytte en betegnelse som er en kategori man *er*.

4.0 Forskningsfelt

Det følgende afsnit stiller vi skarpt på det nordiske forskningsfelt vi bevæger os inden for, samt hvordan vi placerer os i dette. Carsten Elbro, Torleiv Høien og Ingvar Lundberg har i denne sammenhæng dannet vores overblik over feltet. Elbro er professor og blandt andet tilknyttet Center for Læseforskning på Københavns Universitet. Høien og Lundberg, henholdsvis norsk professor i pædagogik og svensk professor i psykologi, forsker ligeledes i dysleksi. Tilsammen skaber især disse forskeres publikationer et springbræt for vores undren over et entydigt fokus på ordblindhed som en vanskelighed der skal afhjælpes – dette vil i det følgende afsnit blive uddybet.

Der har været en del forskning om ordblindhed, men i det materiale vi har læst og taget udgangspunkt i, menes det ikke at det er muligt, at sige præcis hvad det er, og hvor det stammer fra. Ordblindhed har både sproglige, neurologiske og genetiske årsagssammenhænge (Elbro 2007:107). Ordblindhed, dysleksi og læsevanskeligheder fungerer tilsammen som begreber, der betegner forskelligartede vanskeligheder inden for skriftlighed. Elbro skriver: ”Læsevanskeligheder er altså ikke bare bestemt af læsefærdighederne, men også af, hvor store krav der er til færdighederne.” (ibid.:33). Der er altså sammenhæng mellem færdigheder og forventninger – når det læste og skriftlige ikke lever op til samfundets samt den enkeltes forventninger, opstår der vanskeligheder (ibid.:25f). Disse krav skyldes et større fokus på skriftlighed, blandt andet indenfor ellers traditionelle håndværkerfag. Dette ses også i samfundets forsøg på effektivisering, hvor man i sin dagligdag ikke længere har kontakt med købmanden eller billetkontoret mundtligt, men i stedet gennem det skrevne sprog (Elbro 1996:8f). Ligeledes skriver Høien og Lundberg at ”[...] manglende fornemmelse for ord har ret alvorlige konsekvenser i vores skriftsproglige samfund. Hvis nogen mangler fornemmelse for boldspil, kan de jo altid undgå boldspil [...] Men med skriften

er det anderledes; den kommer man aldrig uden om.” (Høien & Lundberg 2004:11). Nogle kompetencer bliver altså systematisk opfattet som en ‘almen kunnen’ og vigtigere end andre kompetencer. Derfor mener vi, at der konstrueres en hierarkiseret forståelse af visse kompetencer og intelligenser, hvor den skriftlige kompetence bliver den herskende normalitet. I Høien og Lundbergs bog lyder forordet således: ”Stillet overfor det stadigt voksende krav om skriftsproglig kompetence, [...] risikerer [ordblinde] at blive isoleret fra arbejdsliv og samfundsliv.” (ibid.:4). Ligeledes lyder det, at denne færdighed er ”[...] pinende nødvendig [...] for at kunne leve et rigt og nuanceret liv i et moderne samfund [...]” (Mørch i Elbro 1996:15). Der er således lagt vægt på netop denne kompetence som almen og vigtigere end andre kompetencer.

Vi kritiserer ikke forskningsfeltets fokus på læringsstrategier, da vi forstår at disse er en naturlig reaktion på samfundets skriftlige krav. Skriftlighed er en almen kunnen set med nutidige briller, og vi stiller ikke spørgsmålstejn til selve nødvendigheden ved at kunne læse i vor tids samfund, men ønskes er at problematiserer konstruktionen af ordblindhed gennem det entydige fokus på skriftlighed

Vi ønsker ikke tage stilling til hvilke ‘behandlingsformer’ der er bedst for de ordblinde, men vi vil forsøge at se feltet fra en anden vinkel inspireret af queer og crip teoretiske studier. Det bør her nævnes, at vi i projektet trækker på og er inspireret af Julia Cosenzas crip-teoretiske tilgang til ordblindhed. Hun har, ligesom os, stødt på at ordblindhed alene eksisterer som forskningsfelt inden for uddannelses- og pædagogiske studier (Cosenza 2010:8).

5.0 Videnskabsteoretisk orientering

Som tidligere beskrevet, skaber det forskningsfelt vi indskrives os i samt vores egne historier, et springbræt til vores undren over det entydige fokus på ordblindhed, som noget der bør hjælpes eller løses, frem for konstruktionen af kategorien. Vi bevæger os indenfor en socialkonstruktivistisk videnskabsteoretisk orientering, som såvel vores analytiske og teoretiske ståsted ligeledes afspejler. Vi sætter dermed fokus på sociale fænomener og sandheder, der opfattes som naturlige og således bliver taget for givet (Pedersen 2012:187). Ved denne kritiske stillingtagen til nutidige sandheder ønskes vi også at udforske forandringspotentialer:

“Socialkonstruktivisme rummer således både kritisk potentiale i forhold til at antaste „vedtagne sandheder”, og en bestræbelse på at opstille nye forståelser, nye teorier, som giver mulighed for alternative handlemuligheder.” (Pedersen 2012:188).

Vi mener dermed ikke, at vores ståsted samt dette projekt er neutralt og objektivt, eller kan opstille en ny sandhed - vi kan i stedet skabe nye forståelser inden for feltet. I den socialkonstruktivistiske tilgang er det vigtigt at have for øje, at der ikke findes nogen former for sandhed “[...] uafhængigt af den, der observerer fænomenet.” (ibid.:188). Den epistemologiske erkendelse i et socialkonstruktivistisk perspektiv er dermed at viden er konstrueret - der findes ikke nogen objektiv sandhed. Sandhed er derfor udelukkende bestemt ud fra hvilke ‘briller’ den der observerer har på - sandheden er altid konstrueret gennem observatørens perspektiv (ibid.). For at eksemplificerer dette, beskriver Pedersen, at der kun findes omsorgssvigtede børn, fordi der er en holdning til hvordan børn skal opdrages (ibid.), ligeledes findes der altså kun ordblinde idet der er en holdning til hvad normalitet er, samt hvilke læse- og stavefærdigheder subjektet har. Det er med dette i mente at vi i dette projekt sætter spørgsmålstejn ved den konstruerede kategori ‘ordblind’.

“Nogle af de konstruerede sandheder deles af de fleste i samfundet og bliver på den måde en herskende diskurs” (ibid.:189). De såkaldte sandheder kan blive internaliseret i samfundet og dets subjekter, hvorved der er nogle bestemte opfattelser der sjældent bliver stillet spørgsmålstejn ved. Den socialkonstruktivistiske retning bygger på den antagelse, at mennesket reproducere og skaber sandheden:

“Den „virkelighed”, der er skabt, reproduceres af mennesker, ved at de handler på baggrund af deres fortolkninger og viden om „virkeligheden”, og gradvist bliver de opfattelser, der er skabt mellem mennesker til „sandheder” - for en periode - og gennem beslutninger på det politiske plan og i hverdagslivet bliver de omdannet til strukturelle rammer for vore handlinger.” (Pedersen 2012:190-191).

I forrige afsnit berørte vi kort hvordan samfundets og subjekters krav til den ordblinde er med til at påvirke hvor stort et ‘problem’ den ordblinde har. Dette er interessant, fordi det antyder at problematikken er konstrueret, og at nogen eller noget har magten til at påvirke denne konstruktion. Man kunne altså spørge: “Hvem har *Definitions magten*, dvs. magten til at definere, hvorledes vi skal se på og kategoriserer de sociale og fysiske fænomener, der omgiver os?” (ibid.:191). Det socialkonstruktivistiske svar på dette spørgsmål ville være, en anerkendelse af at magten ikke er hos nogen, således at menneskene konstitueres af strukturerne og strukturerne konstitueres af

menneskerne. Samfundet og subjektet indgår i et dialektisk forhold, således at mikro- og makroplan ikke er hinandens modsætninger, men tilsammen har magten til at producere og definere kategorier.

Der er altså tale om en tom ontologi, idet der ikke findes en sandhed uden om mennesket, noget som er i menneskets natur eller som groft sagt er rigtigt eller forkert, idet alt er konstrueret, historisk og diskursivt (ibid.:190).

6.0 Metodiske overvejelser og valg af teori

Med udgangspunkt i problemformuleringen, ønsker vi at undersøge de subjektive oplevelser af at være ordblind, set fra den enkeltes perspektiv. Derfor vil det empiriske materiale i projektet bestå af interview med tre informanter, der kategoriserer sig selv og bliver kategoriseret som ordblinde. Dette vil give et indblik i hvordan ordblinde fortæller om deres erfaringer og oplevelser, og hvordan de italesætter elementer af disse historier (Tanggaard & Brinkmann 2010:31). Som tidligere beskrevet i *Videnskabsteoretisk orientering* er projektet socialkonstruktivistisk funderet. Dette har selvfølgelig haft implikationer for valg af teorier og begreber, såvel som for de metodiske overvejelser vi har gjort os, før og efter indsamlingen af vores empiri. I dette afsnit vil vi beskrive vores metodiske overvejelser og de konkrete metodiske værktøjer vi har taget i brug. Vi vil præsentere de teorier og begreber vi senere vil uddybe i teoriafsnittet og samtidigt gennemgå forskellige konsekvenser af vores valg. Afslutningsvist vil vi komme ind på de analytiske strategier vi har tænkt os at benytte i analysen.

6.1 Empiriske overvejelser

Vores undersøgelse startede med en bred interesse for ordblindhed og skriftlighed, men gennem processen har vi dykket dybere og dybere ned i feltet, og dermed fundet ind til hvad vi konkret ønskede at undersøge. Gennem denne proces fandt vi frem til en interesse i at belyse et mikroniveau som får mening gennem et makroniveau. Med vores socialkonstruktivistiske fokus er vi “ [...] optaget af, hvordan bestemte fænomener *italesættes* og dermed *gøres* af mennesker, der trækker på tilgængelige diskursive ressourcer og fortolkningsrepertoarer” (ibid.:31). Ud fra denne interesse i de subjektive perspektiver på ordblindhed, har vi valgt at interviewe tre ordblinde informanter. Da vi ønsker at belyse informanternes egne oplevelser sættes der fokus på en narrativ og semistruktureret interview tilgang, der åbner op for personlige historier. I det semistrukturerede interview er der

mulighed for at lade situationen udvikle sig i nye og spændende retninger, som informanterne har mulighed for at uddybe, og vi kan altså stille spørgsmål der ikke på forhånd er nedskrevet og planlagt (ibid.:38). Så på trods af at vi inden interviewene selvfølgelig havde forberedt os, ved blandt andet at have lavet en interviewguide, forsøgte vi at gå til interviewene med et åbent sind, og lade informanternes historier styre vejen, men med en forståelse for vores egne forforståelser (ibid.:37).

Interviewsituationen er en social interaktion, hvor både informanten og interviewer er medskabere på de historier der konkret kommer frem i situationen (ibid.:30). “[...] interviewet må ses som en aktiv interaktion mellem to eller flere personer, der leder til socialt forhandlede, kontekstuelte baserede svar” (ibid.:30). Det er således vigtigt at holde sig for øje at selve spørgsmålenes formulering skaber en retning, og at interviewsituationen er en særlig situation.

6.2 Interviewprocessen

Vi fik kontakt til vores informanter, Jesper, Lea, og Pia, på tre meget forskellige måder. I første omgang var vi bekymrede over hvordan vi skulle finde vores informanter, da de ordblinde vi selv kendte ville være for tætte på os, og at et alternativ med eksempelvis at søge efter ordblinde foreninger på nettet, måske ville sætte os i kontakt med en snæver gruppe, som aktivt kommunikerer skriftligt på internettet. Vi endte dog med at være heldige og komme i kontakt med nogle informanter som er meget forskellige i deres måder at kommunikere på, hvilket har givet analysen bredde. Fælles for Jesper og Lea er at kontakten opstod skriftligt, gennem internetmedier som de begge brugte til skriftlig kommunikation (dog i meget forskellig grad), og at de tydeligt gennem disse medier identificerede sig selv som ordblinde. Dette er vigtigt både for interviewsituationen og analysen, da vores ønske netop var at tale med nogen som kategoriserer sig selv som værende ordblind. Pia fik vi kontakt til gennem en anden potentiel informant, som foreslog at vi ringede til Pia. Pia havde vi, grundet hendes ordblindhed, aldrig skriftlig kontakt med. På den måde har vi tre informanter som har meget forskellige muligheder for at kommunikerer skriftligt. Da vi kontaktede informanterne, fortalte vi at vores undersøgelsesområde var ordblindhed. Vi har dermed udelukkende haft fokus på og spurgt ind til deres position som ordblind. Dog er vi opmærksomme at andre sociokulturelle kategorier og forskellige oplevelser påvirker informanterne og dermed deres narrativer, hvilket vi kommer nærmere ind på efter præsentationen af de enkelte informanter.

Inden de tre interviews udarbejdede vi, som tidligere nævnt, en interviewguide for at have nogle gennemgående spørgsmål og tematikker i alle tre interviews. Vi havde forberedt os på hvilke tematikker vi ville ind på, og mere konkrete spørgsmål der kunne holde samtalen i gang (ibid.:40); “Dynamisk set skal spørgsmålene i guiden fremme en positiv interaktion, holde samtalen i gang og motivere interviewpersonerne til at tale om deres oplevelser [...]” (ibid.:41). Ud over interviewguiden som fælles ramme forsøgte vi at introducere os selv på lignende måder til alle interviews. Vi har fra starten set at vores egne oplevelser med ordblindhed, har spillet en væsentlig rolle som inspirationskilde og motivation, derfor valgte vi at starte ud med at fortælle alle informanter vores eget udgangspunkt. Dette var både grundet i et forsøg på at gøre situationerne mere behagelige, men det var samtidigt for at give dem en fornemmelse af vores position ift. feltet. Vi var opmærksomme på, ikke at antage at deres oplevelser med ordblindhed var de samme som vores, da vores ønske til interviewet var at høre deres fortællinger og oplevelser, men vi kan ikke frasige os at vores interviewguide, til dels, var inspireret af vores erfaringer med ordblindhed. Derfor opstod der i nogle situationer en form for indforståethed, grundet gruppens italesættelse af egen position, hvilket vi forsøgte at undgå ved at stille uddybende spørgsmål. I sidste ende blev interviewene, selvfølgelig, tre meget forskellige situationer, men klart er det at vi fra gang til gang tog erfaring med os som påvirkede vores metoder som interviewere. Vi vil derfor i det følgende kort beskrive hvert interview i kronologisk rækkefølge.

6.2.1 Jesper

28 år, uddannet Cand.Merc. Finance and Strategic Management, arbejder i en bank

Vi mødtes med Jesper på Laundromat Café på Østerbro. Caféen var ret larmende, og vi kunne dermed ikke undgå en del baggrundsstøj, hvilket kommer til udtryk på såvel lydfilen som transskriberingen. Jesper ankom som aftalt, afslog at bestille noget i caféen, og virkede meget interesseret i projektet. Han var afslappet, samt nysgerrig på at deltage i interviewet.

Interviewet forløb som håbet, idet Jesper ledede samtalen gennem hele interviewet. Det var derfor ikke nødvendigt at følge den semistrukturerede interviewguide i særlig høj grad, da han selv bragte spændende og relevante tematikker på banen gennem interviewet. Steinar Kvale og Svend Brinkmann skriver om narrative interviews at: “Når den narrative interviewer først har bedt om en historie, er det hans eller hendes væsentligste rolle at lytte, afholde sig fra afbrydelser, indimellem stille opklarende spørgsmål og hjælpe den interviewede med at fortælle sin historie.” (Kvale & Brinkmann 2008:175). Jesper havde ikke meget brug for hjælp til at fortælle hans historier, vi

kunne tværtimod mærke at han, som han også selv siger, er reflekterende omkring sin ordblindhed og er vant til at være åben og fortælle om hans situation. Vi deltog mest i samtalen med opmuntrende nik, når han bevægede sig ind på de områder vi selv havde forestillet os at snakke om. På denne og andre måder var vi medskabende til at producere kontekstuelle narrativer (ibid.: 34,175).

6.2.2 Lea

35 år, uddannet konditor, arbejder som kontormedarbejder

Vi mødtes med Lea, efter hendes eget ønske, i hendes lejlighed. Hun bød på te, kaffe og småkager, og fortalte om hendes hund, hvilket skabte en afslappet stemning. Efter at Lea havde sat kaffe over satte vi os ved bordet i køkkenet, tændte diktafonen og startede interviewet. Under interviewet var det tydeligt os der ledte samtalen. Hendes svar var ofte korte og præcise frem for fortællinger, hvilket til tider gjorde at det var svært at stille opfølgende spørgsmål. Dette gjorde at der under interviewet opstod mange pauser, hvor vi ønskede at Lea overtog styringen (Tanggaard & Brinkmann 2010:42). Men i denne situation var der en så fastlåst rollefordeling, hvor vi stillede spørgsmålene, og Lea dermed brugte pauserne på at smile og vente.

Samtidig var hendes svar på spørgsmålene typisk i generelle vendinger, frem for konkrete eksempler på egne oplevelse af ordblindhed. Set i bakspejlet, kunne vi have forberedt os bedre. Det havde været en fordel at have forberedt nogle spørgsmål omhandlende oplevelsen af at gå på specialskole frem for folkeskole, hvilket ikke var en situation vi på forhånd havde tænkt over. Dette bidrog til en lidt stresset situation for os, da det sammenholdt med nogle korte svar gjorde at vi til tider følte os stressede over at skulle være hurtigt klar med nye spørgsmål, men i sidste ende har det vist sig at der var mange interessante aspekter i interviewmaterialet.

6.2.3 Pia

22 år, pædagogstuderende

Vi mødes med Pia på en stille cafe i Roskilde by, stedet blev valgt grundet erfaring med larm til interviewet med Jesper. Pia virkede glad og ivrig for at komme i gang med interviewet, og det var tydeligt at hun havde meget på hjertet omkring hendes egne oplevelser med ordblindhed. Under interviewet var det Pia der hovedsageligt ledte interviewes gang, og vi supplerede mest med små opfølgende spørgsmål og anerkendende nik. Et par gange under interviewet kom Pia ind på nogle meget personlige historier, hvor vi var opmærksomme på ikke at opfordre hende til at køre videre

af det spor. Dette gjorde vi, for ikke at trænge ind på Pias intimsfære, således at hun eventuelt senere ville fortryde visse historier og oplysninger (Kvale & Brinkmann 2008:92). Vi forsøgte at være opmærksomme på interviewets asymmetriske magtforhold (ibid.:50) og at man som interviewer “[...] [ikke] bør [...] betragte et forskningsinterview som en fuldstændig åben og fri dialog mellem ligestillede partnere” (ibid.).

6.2.4 Forskellige ståsteder

Vores tre informanter har grundet deres alder, køn og arbejde forskellige sociokulturelle ståsteder som de snakker fra. Deres livserfaring er dermed forskelligt og kan bidrage med forskellige vinkler på kategorien ordblind. Alder kan have en væsentlig indvirkning på deres oplevelser, da de har gået i skole på forskellige tidspunkter og der kan have været forskellige pædagogiske projekter der var fremherskende. Geografisk placering kan også være relevant ift hvilke pædagogiske redskaber der har gjort sig gældende. Jesper giver udtryk for at have en familie der både støttede ham med midler og indgående kendskab til ordblindhed. Derimod giver Pia udtryk at dette langt fra har været tilfældet i hendes opvækst. Samtidig er hendes mor fra Thailand, hvilket kan have betydning for hendes sproglige udvikling og lektiehjælp derhjemme. Informanterne er også af forskelligt køn, hvilket kan have en betydning ift til de forventninger der er til køn. Fx er det interessant at det er de to piger der har gået på specialskole, hvilket kunne bunde i en social konvention om at det er mere okay for drenge at ‘være lidt vilde’ og ikke følge lige så godt med i undervisningen. Deres forskellige placering i uddannelsessystemet, om de er færdige eller ej, har ligeledes betydning for analysen da de har forskellige erfaringer med arbejdsmarked. Alt i alt giver det forskellige implikationer, som er blevet mere eller mindre eksplicit udforsket i analysen, men ikke desto mindre påvirker empirien.

6.2.5 Anonymisering

Ud af de tre informanter, er Pia og Lea anonymiseret. Vi har dog valgt ikke at anonymiserer Jesper, idet han har en blog om ordblindhed på internettet, som for det første bliver nævnt flere gange under interviewet, og som for det andet gør det svært at anonymiserer ham, idet der ikke umiddelbart er andre der har en lignende blog. Dette er selvfølgelig sket med informantens samtykke.

6.2.6 Transskribering

Efter alle interviewene var foretaget var det næste trin at transskribere dem, og derved oversætte fra talesprog til skriftsprog (Tanggaard & Brinkmann 2010:43). Transskribering kan være en omfattende fase i projektet, men vi forsøgte at minimere arbejdsbyrden ved at minimere de dele af interviewsituationen som vi oversatte. Vi fravalgte konkret at beskrive kropssprog og stemmeføring (ibid.), da vores fokus var på de narrativer som vores informanter fortalte i situationen. Vi lavede dog en fælles transskriberingsguide, for at kunne følge visse fælles regler. I sidste ende har vi kunne se at transskriberingerne bærer præg af at de er blevet udarbejdet individuelt, men vi mener dog at meningsindholdet stadig er af samme størrelse. Selve transskriberingsguiden vedlægges vi som bilag (Bilag 1).

6.3 Valg af teori

Som beskrevet i vores problemformulering ønsker vi at undersøge informanternes italesættelse af deres oplevelser. På baggrund af dette samt vores videnskabsteoretiske orientering har vi overvejende social konstruktivistiske teoretikere inddraget i projektet.

I den første og største del af teorien går vi fra queer til crip teori. Her inddrager vi en potpourri af teoretikere der har fokus på konstruerede kategorier. Vi starter med queer teoretikeren Judith Butler, som er inddraget, da mange af de efterfølgende crip-teoretikere trækker tråde til hendes tanker og begreber om konstruktionen af køn. Hendes begrebsapparat kaster lys på kategoriseringens betydninger, subjektets handlerum og dermed mulighederne for modstand. Vi har valg at inddrage to af hendes værker, *Gender Trouble* (1993) og *Bodies that matter* (2007). I den første kommer hun omkring de begreber vi ønsker at bruge i vores analyse, og i den anden sætter hun det i forbindelse med kroppen, som netop er et omdrejningspunkt for vores projekt. Herefter bevæger vi os længere ind i crip teoriens univers. Med teoretikerne Robert McRuer (2006) og Rosemarie Garland Thomson (1997) udvides Butlers syn på det konstruerede køn, til den konstruerede krop. Især deres begrebsliggørelse af *disabled* og *abled* dikotomien er nyttig og relevant i vores undersøgelse, da disse belyser betydningssammenhænge og modsætningsforhold. Julie Cosenzas artikel og performance om ordblindhed er den del af det teoretiske afsnit, der indkapsler crip og ordblindhed (2008, 2010). Hendes diskussion om ordblindes positionen som et usynligt *disability* i et grænseland, fungerer som en uddybning af ordblindes specifikke muligheder for modstand.

I anden del af teorien udforskes betydningssammenhænge mellem det skriftlige og ikke-skriftlige. Med Armin W. Geertz (1994) og Harvey J. Graff (1994), uddybes den skriftlige hegemoni og

hvordan dikotomien skriftlig og ikke-skriftlig historisk er konstrueret og opretholdes. Især lægger vi vægt på Geertz' ideer om primitivitet og civilisation. Bliver ordblindhed opfattet som 'primitivt' - altså mindre begavet, 'dum' - fordi der er blevet sat lighedstegn mellem skriftlighed og civilisation? Graff er interessant i denne sammenhæng da han beskriver de snævre subjektpositioner der opstår i en kontekst hvor skriftlighed er dominerende. Ønsket er at disse begreber og teorier sammenholdt med empirien, vil kaste lys over mødet mellem det skriftlige dominerende system og den ordblinde.

6.4 Analysestrategier

I vores analysestrategi er vi stærkt inspireret af Margaret Wetherell og Nigel Edleys analytiske metoder i teksten: 'Negotiating Hegemonic Masculinity' fra 1999. Der er flere elementer i denne analyse som vi synes fungerer rigtig godt. Først og fremmest tekstens opbygning, hvor feltet indledningsvist præsenteres, så metoden og derefter redegøres der for teorien, som efterfølgende bruges som et springbræt til analysen. Teorien er således ikke det centrale i analysen, men inddrages i form af tematikker som formuleres på baggrund af empirien. Yderligere indsættes lange uddrag fra deres interview, hvilket vi synes fungerer godt, da man får en bedre forståelse af empirien.

Da vores fokus er på de narrativer der konstrueres i interviewsituationen, er det ligeledes en fordel for os at indsætte længere passager så læseren får mere af historien med. De lange uddrag vil understøtte de kontekstuelle fortællinger, der bliver skabt i fællesskab under interviewet. Vi mener uddragene giver læseren en mulighed for at 'fornemme' interviewsituationen bedre, da vi som interviewere ikke bliver skjult, men at vores spørgerstil i stedet bliver tydeliggjort. For læseren bliver det nemmere at gå os efter i sømmene, da vi ikke har klippe-klistret alt for meget i empirien. Forsøget er således at lade empirien lede vejen, men samtidigt bruge teorien som baggrundsforståelser som vi kan trække på i de tematikker som empirien åbner op for. Vi ønsker at bruge de lange uddrag aktivt, men ulempen er at når uddragene er lange bliver der klart færre, vi har derfor måtte vælge mange relevante historier fra.

I analyse tilgangen har vi haft et klart ønske om at fokusere på mødet med det skriftlige domæne. Interviewene blev alle afholdt før vi skrev teoridelen, men da vi i forvejen var bekendte med dele af eller lignende teori, havde vi fra starten en idé om hvad vi ville komme ind på, hvilket har præget interviewene. I analysefasen har vi ud fra transskriberingerne fundet udsagn vi synes var interessante, konfliktfyldte og som undrede os, og vi har derigennem udformet tre tematikker:

- Konstruktioner og modsætninger
- Grænselandet
- Modstand

Med disse tematikker, som er opstået ud fra informanternes italesættelser af deres oplevelser, ønsker vi at dykke ned i mødet mellem den ordblind og det skriftlige system. Vi ønsker at fokusere konsekvenserne og mulighederne for positioneringen, og vi ønsker at belyse de betydninger der knyttes til kategorien.

7.0 Fra queer til crip

Sideløbende med queer teorien er der opblomstret en lignende teoretisk genre inden for ‘disability studies’: crip teori. Hvor queer handler om at nedbryde normer ift. køn og seksualitet, handler crip om at nedbryde normerne for den menneskelige krop. Denne teoretiske tilgang omhandler mange af de samme overvejelser og problematikker som queer teorien. Teoretikere i crip feltet trækker gerne på queer teoretikere, og flere bevæger sig indenfor begge områder. Dette afsnit omhandler crip teoriens forståelser af normalitet og afvigelse i forhold til kroppen, og munder ud i overvejelser omkring modstandsidentiteter og ‘usynlige handicap’. Først vil vi beskrive nogle af queer teoriens udgangspunkter og begreber. Derefter bevæger vi os fra queer til crip, og afslutter dette perspektiv med specifikt at beskæftige os med ordblindhed og de positioner denne kategorisering åbner op for.

7.1 Fra *er* til *gør*

Selvom Judith Butler har et tydeligt overvejende fokus på køn og køns kategorier som magtstrukturer, der socialt konstruerer en heteroseksuel norm vi indordner os efter, går mange aspekter igen i crip teorien. Vi vil i dette afsnit kort fokusere på subjektforståelsen, repræsentation, performativitet, parodi og ustabiliteter.

Butler trækker i hendes arbejde på Michel Foucaults forståelse af det antiessentialistiske, diskursivt konstrueret subjekt, med fokus på hvordan hegemoniske kønsdiskurser konstruerer og undertrykker kønspositioner (Butler 2007). Den gensidigt påvirkende konstruering gør at vi ikke kan erkende en førsocial sandhed om kønnet, og altså også det kønnede subjekt. (Butler 1993:2). Butler beskriver konstruktionen af mulige ‘legitime’ subjektpositioner som konstrueret sprogligt og politisk, og dermed foregår subjektets identitetsforhandling i sociale sammenhænge, underlagt ideologiske

strukturer: “Men de subjekter, der reguleres af sådanne strukturer, bliver - i kraft af deres underkastelse under dem - også formet, defineret og reproduceret i overensstemmelse med strukturernes forskrifter” (Butler 2007:28). Dette går igen i crip teoriens fokus på ‘en normal krop’ som den herskende sproglige og politiske norm, der regulerer subjekter (Thomson 1997:6). Det skal ikke forstås sådan at subjektet er ‘tomt’, da diskurser og sociale konventioner er inkorporeret i det konstruerede subjekt, og udgør mulighederne for *agency* (Salih 2002:67). På trods af at det diskursivt konstrueret subjekt kan virke deterministisk, fremhæver Butler subjektets handlerum og dermed forandringspotentialer i et dialektisk forhold mellem subjekt og diskurs (ibid.).

I forlængelse af det ovenstående diskuterer Butler begrebet *repræsentation*. I forhold til kategorien ‘kvinde’ beskriver hun det både som “operativt begreb inden for en politisk proces” og “den normative funktion i sproget” (Butler 2007:27). Butler ser repræsentation som potentielt problematisk i en politisk kamp for kvinders synlighed og legitimitet, “[d]en politiske og sproglige >>repræsentations<< domæner udstikker på forhånd de kriterier, som subjekterne selv formes af [...]” (ibid.:28). Repræsentation som ‘kvinde’ udgør en definerende magtstruktur, som bestemmer hvem der kan repræsenteres af kategorien. Det er blandt andet i denne sammenhæng at vi senere vil komme ind på ordblindhed som forstyrrende for normalen.

Performativitet er et begreb som Butler bruger til at beskrive hvordan vi reproducerer vores socialt konstrueret køn: “[...] performativity must be understood not as a singular or deliberate “act”, but reiterative and citational practice by which discourse produces the effects that it names” (Butler 1993:2). I forlængelse af det diskursivt konstrueret subjekt, inkorporerer vi sociale konventioner og kategorier vi repræsenteres af, og *performer/gør* kategorier. De sociale konstruktioner og forestillinger inkorporeres altså og udmøntes i normale og afvigende performances, som igen forstærker herskende sproglige og politiske diskurser og legitime subjektpositioner. Magten er altså den gentagne *gøren* (Butler 1993:9). Forholdet mellem subjekt, diskurser, repræsentation og performativitet er således dialektisk og Butler retter derfor en kritik af feminismens opretholdelse af en køns kategorisering som ‘kvinde’: “Feministisk kritik bør også forstå, hvordan kategorien >>kvinder<< - feminismens subjekt - produceres og holdes nede af de selvsamme magtstrukturer, som emancipationen søges opnået igennem.” (Butler 2007:29). For queer og crip teori er emancipationen en dekonstruktion af konstruktionen af hegemoniske normer og diskurser. Mulighederne for at yde modstand og dekonstruere konstruktionen af normalitet, kan synes

kompleks, hvis al praksis er diskursiv og subjektet antiessentialistisk. Dette kommer Sarah Salih ind på i hendes bog *Judith Butler* (2002), hvor hun fortolker Butlers teorier. Hun kommer ind på et centralt punkt for Butler i forbindelse med performativitet, repræsentation og dekonstruktion: *parodi*. Det er her at Butler åbner op for forandringspotentiale; ved at parodiere, altså vende konstruktionen af den kategori man repræsenteres af på hovedet, kan konstruktionen af kategorien potentielt ændres. Salih beskriver at Butler skelner mellem parodier der opretholder eller nedbryder naturliggjorte positioner, og det er her der åbnes op for subjektets agency og muligheder for modstand - spørgsmålet om hvor grænsen trækkes mellem de forskellige typer parodier efterlades dog åbent af Butler og Salih (Salih 2002:66f).

I forbindelse med modstand fremhæver Butler mulighederne for dekonstruktion gennem *ustabiliteterne* - de positioneringer og performances som ikke lever op til herskende diskurser omkring køn (eller krop) (Butler 1993:2). Dette er beskrevet af Butler beskrevet således:

[...] it is the instabilities, the possibilities for rematerialization, opened up by this process that mark one domain in which the force of the regulatory law can be turned against itself to spawn rearticulations that call into question the hegemonic force of that very regulatory law. (Butler 1993:2).

Repræsentation er væsentligt i forbindelse med ustabiliteter, da netop repræsentationen som queer og/eller crip indeholder en modstand. Ved at bruge de 'nedladende' termer har man mulighed for 'rematerialization' og 'rearticulation' af de normativiteter der opretholder disse marginaliserede subjektpositioner, da det konstruerede påpeges (ibid.:2-4). Vi vil senere komme mere ind på ustabiliteter, da både Robert McRuer og Julie Cosenza trækker på dette, og ideen om ustabiliteter er tæt forbundet med især Cosenzas fremhævelse af grænselandet.

7.2 The (dis)abled-body

Vi vil i dette afsnit beskæftige os med McRuers begreb *compulsory able-bodiedness* (McRuer 2006:301), da dette begreb belyser de processer der er i spil når the *disabled*, i vores projekt den ordblinde, bliver kategoriseret som *disabled*. Robert McRuer er en amerikansk teoretiker indenfor 'cultural studies', som arbejder med både queer og crip teori. Han sætter i hans tekst 'Compulsory Able-Bodiedness and Queer/Disabled Existence' fra 2006 fokus på begrebet *compulsory able-bodiedness* som konstruktionen af *the abled* kontra *the disabled body* (ibid.:303). I dette afsnit vil vi

også inddrage perspektiver fra den amerikanske professor Rosemarie Garland Thomson, der ligeledes bevæger sig indenfor 'cultural studies', med særligt fokus på feminisme og 'disability studies'. Vi trækker på perspektiver fra hendes bog *Extraordinary Bodies* (1997), som på samme måde som McRuer's tekst beskæftiger sig med hvordan *the disabled* er en kulturel konstruktion (Thomson 1997:5), og hun ønsker dermed at flytte fokus fra fysiologien til den kulturelle betydning af kroppen (ibid.:6).

7.2.1 Compulsory able-bodiedness

McRuer tager afsæt i Adrienne Rich og hendes begreb om *compulsory heterosexuality* (McRuer 2006:301). Begrebet dækker over hvordan heteroseksualitet bliver en obligatorisk position, da andre positioner bliver betragtet som marginalien og dermed mindre naturlige (ibid.). McRuer bruger denne tanke om en obligatorisk normalitet, men sætter den i en ny sammenhæng i et ønske om en kontekstualisering af *disability*. Ikke alene argumentere han for en lignede *compulsory abled-bodiedness*, men han beskriver samtidigt hvordan de obligatoriske normaliteter er sammenhængende og indflettet i hinanden, og dermed opretholder hinanden (ibid.:302); "[...] compulsory heterosexuality is contingent on compulsory able-bodiedness and vice versa." (ibid.). Med andre ord opretholder disse dominerende positioner hinanden og skaber samt reproducere forestillingen om den normale krop, hvilket er en stereotypisk forestilling om kroppen som helhed (ibid.:304). I teksten argumentere han for at der er en gennemgribende naturalisering af den normale funktionsdygtige krop og han belyser dermed hvordan *the disabled body* og *the abled body* bliver skabt og opretholdt gennem et hierarkiseret forhold (ibid.). Man kan kun snakke om at noget fungerer, hvis der er noget der ikke fungerer. Andetheden bliver konstituerende for begge kategorier, da der ikke er noget Os uden modsætningen Dem. Det er således ikke kun de dominerende positioner der opretholder hinanden, de bliver også reproduceret gennem et modsætningsforhold til de marginaliserede positioner. Dette eksemplificerer McRuer med hvordan *the abled* og *heterosexuality* bliver defineret i the Oxford English Dictionary gennem hvad de ikke er: "The parallel structure of the definitions of ability and sexuality is quite striking: first, to be able-bodied is to be "free from physical disability," just as to be heterosexual is to be "the opposite of homosexual.'" (ibid.:303) Hermed påpeger han at dikotomien er en diskursiv praksis, og viser at positionerne er gensidigt afhængige da de skaber hinandens præmisser.

7.2.2 Den gjorte *able-bodiedness* og *disability*

Funktionelle afvigelser har tendens til at blive beskrevet som virkelige *disabilities*, men i hvilket lys? Det at være *disabled* må nødvendigvis blive set i forhold til det at være *abled*, altså bliver kroppen og subjektet betragtet ud fra et hierarkiseret system. Dette eksemplificerer Thomson:

Stairs, for example, create a functional “impairment” for wheelchair users that ramps do not. Printed information accommodates the sighted but “limits” blind persons. Deafness is not a disabling condition in a community that communicates by signing as well as speaking. (Thomson 1997:7).

I ovenstående citat viser hun hvordan alle *disabilities* må siges at være kontekstbundne, og direkte sammenhængende med de objekter og systemer som de eksisterer i. På samme måde kunne ordblindhed fungere som et eksempel: Det skriftlige oplagrer information således at denne kan læses af mange, men “udelukker” den ordblinde fra at kunne tilegne sig denne viden. Ordblindhed er dermed en *disability*, i et samfund hvor rigtig meget kommunikation foregår skriftligt. Det bliver således kravene til læse- og stavefærdigheder, der skaber subjektpositionen som ordblind. Thomson beskriver hvordan de kulturelt skabte forventninger udstikker grænserne for hvordan subjekterne bør agerer i samfundet, “[...] a hypothetical set of guidelines for corporeal form and function arising from cultural expectations about how human beings should look and act.” (Thomson 1997:6) Her er det vigtigt at sætte en streg under bør (should), da dette netop påpeger konstruktionen af et *hvordan man bør være*, set fra et bestemt sted, i et bestemt konstrueret lys. Der bliver altså henvist til et normativt bør, så på trods af at forventningerne “[...] are partly founded on physiological facts about typical humans [...] their sociopolitical meanings and consequences are entirely culturally determined.” (ibid.:7). Konsekvenserne og dermed betydningerne af kategoriseringen er således grundet i samfundets hypotetiske systemer, hypotetiske i den forstand at de hegemoniske systemer eksisterer, men lige så godt kunne have været anderledes. McRuer beskriver her hvordan normaliteten bliver dannet ud fra samfundet krav til for eksempel at leve op til arbejdsmarkedet: “[...] being able-bodied means being capable of the normal physical exertions required in a particular system of labor.” (McRuer 2006:303). I forhold til ordblindhed er det netop samfundets krav om almene stave- og læsekundskaber der skaber en *disability*. Funktionelle afvigelser har dermed alene substans i konteksten.

Fysiske og neurologiske ‘afvigelser’ og betydningen af disse afvigelser er to forskellige diskussioner. Hverken queer eller crip teorierne ønsker at diskutere om der er fysiske eller

neurologiske forskelle, men finder betydningen af forskellene og kategoriseringerne interessante. Thomson beskriver hvordan disse forskellige diskussioner indvirker på repræsentationen som *disabled*: “Disability, then, is the attribution of corporeal deviance - not so much a property of bodies as a product of cultural rules about what bodies should be or do.” (Thomson 1997:6). *Disability* bliver således beskrevet som noget der bliver gjort i det sociale, ikke noget kroppen har men noget kroppen bliver i sin gøren i verden. Dette perspektiv er nært beslægtet med Butlers syn på det biologiske køn, altså hendes antiessentialistiske subjektforståelse som påpeger at ej heller det biologiske køn kan løsrive sig fra historiske kontekster (Butler 2007:29). De kritiserer således begge troen på en førsocial ontologi - altså troen på væren før gøren:

Den performative påkaldelse af et ahistorisk 'før' bliver grundlagspræmissen, der garanterer en førsocial ontologi om personer, som frivilligt indvilliger i at bliver regeret og dermed indstifter den sociale kontrakts legitimitet. (Butler 2007:29).

Butler viser her at uden anerkendelse af det uvirkelige ved forestillingen om den førsociale virkelighed, bliver *the disability* ikke bare noget man *gør* men noget man *er* udenfor konteksten. Butler, Thomson og McRuer påpeger altså *disability* som en konstrueret kategori, og således også ordblindhed.

7.3 Ordblindhed som *crip* - mellem *abled* og *disabled*

For at uddybe hvordan ordblindhed bliver til gennem konstruktionen af *the abled* vil vi i det følgende dykke ned i Julie Cosenzas tekst “SLOW: Crip Theory, Dyslexia and the Borderlands of Disability and Ablebodiedness” (2010), samt bruge hendes performance SLOW (Cosenza 2008), som hun analyserer og reflekterer over i teksten. Cosenza er tværfaglig kunstner og forsker, og arbejder inden for pædagogik og performance med fokus på queerness og *disability*. Det er vigtigt at nævne i forbindelse med hendes performance, at der ikke er snak om performativitet i en Butlersk terminologi, men en performance som en optræden og opførsel af en tilrettelagt koreografi. Cosenza bidrager med nye perspektiver på *crip* teori, da hun belyser grænselandet for ikke-synlige fysiske *disabilities* (Cosenza 2010:3). Med begrebet usynlig *disability* menes der, at der ikke er nogen fysiske tegn på kroppen der mærker *the disabilities*. Det vil altså sige at *the disability* er usynlig ved første øjekast, men først bliver synligt i det f.eks. den ordblinde bliver bedt om at læse op. Cosenza er selv ordblind og sætter derfor mere specifikt fokus på denne form for usynlig *disability*, som hun beskriver som et grænseland mellem *ablebodiedness* og *disability* (ibid.:1). Dermed åbnes

en mulighed for en anderledes *disabled* subjektposition, med andre muligheder og begrænsninger end den der er påvirket af fysiske markører. I det følgende vil vi først fokusere på hendes performance, derefter hvordan ordblindhed kan ses som et grænseland, og til sidst beskrives mulighederne for dekonstruktion og modstand fra en ordblindeposition. Cosenza trækker på mange af de samme teoretikere, som vi har beskrevet i forrige afsnit, men sætter deres tanker sammen med kategorien ordblind. Det er derfor vi ønsker at præsentere hende i vores projekt, da hun bidrager med nye vinkler på debatten om hvordan *crip* kan ses en modstandsidentitet. For at underbygge Cosenzas perspektiver trækker vi igen på Thomsons bog *Extraordinary Bodies* (1997), hvor hun undersøger: “[...] how representation attaches meanings to bodies.” (Thomson 1997: 5).

7.3.1 Performance som alternativ

I tråd med McRuer tager Cosenza som udgangspunkt en socialkonstruktivistisk tilgang til *ablebodiedness* som diskursivt konstrueret, som normalen, i sociale kontekster (Cosenza 2010:1). Naturaliseringen af bestemte kroppe modvirker Cosenza aktivt, i det hun fremstiller hendes ordblindhed og den formidlingsform der passer til hende som et alternativ til den herskende skriftlige diskurs. Grundlæggende mener vi at Cosenza bryder rammerne for hvordan man formidler akademiske afhandlinger og faglitteratur i hendes performance *SLOW* (2008). Denne måde at formidle på fungerer som en nuancering af debatten, idet hendes performance ikke bare bliver en kritik af det skriftlige fokus - som er det naturlige og kendetegner et ikke-ordblindt samfund - men ligeledes fungerer som en alternativ formidlingsform. Det er vigtigt her at påpege at hendes formidlingsform ikke skal kunne det samme som det skriftlige eller omvendt. Hun stiller selv skarpt på hvordan mange forskere havde svært ved at se *SLOW* som noget andet end en afhandling, hvis de skal anerkende det som et akademisk projekt (Cosenza 2010:8). Dette mener Cosenza er problematisk da det udtrykker et ønske om at: “[...] legitimize and privilege one form of knowledge production.” (ibid.). Hermed forsøger hun at gøre op med en hierarkiseret forståelse af viden og formidlingsformer, idet hun blandt andet forklarer at der findes mange forskellige intelligenser - eksempelvis er hendes kropslige intelligens i spil i hendes akademiske performance (ibid.:1). “The voices (and bodies) from the borderlands have the potential to disrupt the traditional systems of academia.” (ibid.:8), vi vil i det følgende afsnit komme ind på den grænselandsposition hun indtager.

7.3.2 Grænselandet

Et hovedfokus hos Cosenza er konstruktionen af synlige og usynlige *disabilities* samt hvordan ordblinde hverken bliver betegnet som *disabled* eller *abled*. Ifølge Thomson konstrueres *disabilities* gennem en andetgørelse (1997:10). Hvor den synlige *disability* tydeligt strider imod normen om *ablebodiedness* og dermed repræsenterer den Anden, kan ordblindhed som usynlig *disability* ikke udpeges på samme måde; man vil passere som *ablebodied* og dermed skal man leve op til de forventninger der ligger i den subjektposition, f.eks. 'normale' læsefærdigheder. Samtidigt fremstår den ordblinde ikke som legitimt *disabled*, netop grundet dens manglende fysiske markører. Dermed opstår et grænseland hos den enkelte ordblinde, hvor man ikke lever op til normerne for nogen af positionerne (Cosenza 2010:3). Thomson påpeger at grænserne for den *disabled* subjektposition er flydende og afhængige af sociale konventioner (1997:13). Hun kritiserer *disabled* kategorien for at være en forsimpning af komplekse forhold: "Disability is an overarching and in some ways artificial category [...]" (ibid.). Kategorien kan så og siges repræsentere en meget forskelligartet gruppe, det er således en forsimplet repræsentation. Mødet mellem *ablebodied* og *disabled* er kendetegnet af en berøringsangst (ibid.:12), og incitamentet til at undvige repræsentationen som *disabled* og indtage en legitim *abled* subjektposition kan være fristende og især en mulighed fx for ordblinde. At passere som 'normal' bliver en risikofyldt strategi, da man løber risikoen for at skuffe forventningerne til en. Det bliver yderligere stigmatiserende da man forventes at tilhøre det 'funktionelle flertal', og fordi ens *disability* alligevel risikerer at blive relevant i nogle sammenhænge, på trods af fraværet af synlige markører (ibid.:14). Med en dagsorden om at undgå netop dette, bruger Cosenza hendes: "[...] unmarked body to make 'invisible' disabilities visible." (Cosenza 2010:2). Ved aktivt at modstå repræsentationen som *abled* ønsker Cosenza ikke at passere, men i stedet at yde modstand mod de rammesættende kategorier, berøringsangsten og risikoen for selvfornegetelse (Thomson 1997:13). Det er med denne vinkling af crip teorien at hun muliggør ordblindes indskrivning i 'disability studies', hvilket er et perspektiv der genfindes hos Thomson som har et mål om at; "[...] move disability from the realm of medicine into that of political minorities [...]" (ibid.:6). Hun ønsker således at anerkende at alle politiske minoriteter, for eksempel *disabled*, er skabt gennem diskursiv praksis.

7.3.3 Dekonstruktion og modstand

I SLOW bruger Cosenza eksempler fra hendes skolegang og retter dermed en kritik af hvordan hendes læsefærdigheder blev opfattet i disse kontekster. I hendes performance tvinges tilskueren til

at vælge fokus; de kan enten fokusere på en stor skærm med sætninger som er taget fra en ordblinds dagligdag, som “you are just lazy” (Cosenza 2008), eller rette opmærksomhed mod hendes kropslige optræden. Sætningerne på skærmen skifter og bliver hurtigere og hurtigere, samtidig med at tilskueren læser udsagn som siger, at det skal gøres hurtigere (ibid.). Dette virksomme middel provokerer tilskuerne til at sætte sig i den ordblindses sted, og man føler dermed absurditeten ved de evindelige krav om at opnå normalen. Det er altså så at sige provokation som dekonstruerer normalen, hvilket kan beskrives som et redskab samt en nedbrydelse- og modstandsmetode: “[...] disrupting the discursive practices that produce the dyslexic/disasabled body and the able body is particularly important and useful due to the “invisibility” of dyslexia.” (Cosenza 2010:4).

Cosenza kan altså som ordblind i hendes performance frembringe op til flere forskellige ustabiliteter der udfordrer normer. Hun nedbryder dikotomien mellem *ablebodiedness* og *disability* ved at kritisere performativiteten af det første: Når Cosenza passerer som *ablebodied* og efterfølgende fremhæver hendes Andethed, gøres rammerne for *ablebodiedness* ustabile. Samtidig sættes der spørgsmålstejn ved hvornår man er *disabled*, hvilket fremhæver det socialt konstruerede aspekt. Ligeledes skaber hun ustabilitet i en hierarkiseret videns- og formidlings diskurs ved at lave hendes performance. Hun påpeger at der er ligestillede alternativer til en skriftlig afhandling, og ligestiller dermed også ordblindhed med normalen med spørgsmålet: “WHY IS SLOW BAD?” (Cosenza 2008).

8.0 Skriftlighed som dominerende

I de forrige afsnit har vi præsenteret queer og crip teori, som især omhandlede de modsætningsforhold som skaber kategorier. Vi vil her uddybe vores tidligere påstand om skriftlighed som dominerende formidlingsform ved at inddrage historiske perspektiver, som både behandler udbredelsen af skriftlighed og de betydninger der historisk er bundet op på at mestre denne. Først og fremmest inddrager vi Armin W. Geertz, lektor i religionsvidenskab ved Aarhus Universitet, og hans betragtninger omkring skriftlighed og primitivisme. Han beskæftiger sig med skriftlighed i forbindelse med forskningens kategoriseringer af religioner, hvor denne oftest har haft en indvirkning (Geertz 1994). Vi vil ikke komme ind på Geertz’ undersøgelser af dette forskningsområde, men i vores analyse relatere hans forklaringer om betydningen af skriftlighed til vores informanternes oplevelser med ordblindhed. Derudover trækker vi på den amerikanske

professor i engelsk og historie Harvey J. Graff, som har beskæftiget sig med skriftlighedens historie og kravene til samt betydningen af læse- og stavefærdigheder (Graff 1994). Graff siger om skriftlighed at:

More than excessive are the excesses and damages - massive human costs in domains developed and undeveloped - that follow from the long domination of theoretical presumptions that elevate the literate, the written - as opposed to the nonliterate - to the power and status of the dominant partner in what Jack Goody calls the 'Great Dichotomy' and Ruth Finnegan the 'Great Divide' (Graff 1994:48).

Her peger Graff netop på skriftlighed som historisk dominerende i en dikotomisk konstellation af skriftlige og ikke-skriftlige. For at pege på dialektikken mellem opfattelsen af skriftlighed og ordblindhed fokuserer vi på modsætninger opstået fra en skelnen mellem Os og Dem, som i ovenstående citat hvor linjen er trukket mellem Os, de skriftlige, og Dem, de ikke-skriftlige.

Armin W. Geertz behandler i hans artikel 'Religionsvidenskabens primitivitetsopfattelser - kritik og nyere erkendelser' (1994) konstruktionen af 'det primitive' gennem forskning i hvad der tidligere blev opfattet som primitive kulturer og religioner, eksempelvis 'naturfolk' og 'naturreligioner'. I samme artikel uddyber Geertz, gennem antropologen Francis Hsu perspektiver, primitivitet som noget alment forstået; simpelt, gammelt, underlegent og manglende intellektuelle og analytiske fordele (Geertz 1994:5). Geertz bringer skriftlighed i spil i mødet mellem Os (de hvide forskere) og Dem (naturfolkene): "[naturfolkene har] været *defineret* i forhold til os, og det vil sige i modsætning til os: primitive (i forhold til os sofistikerede), ikke-skriftlige (i forhold til os skriftlige) [...]" (ibid.). Der produceres herved en diskursiv sammenhæng mellem ikke-skriftlighed og primitivitet, og altså skriftlighed i modsætningsforhold til primitivitet. Set i sammenhæng med crip teoriens kritik af heterogeniserende normer bliver skriftlighed som dominerende *ability* en "[...] social handling, som tillægges ideologisk betydning under individets socialisering" (ibid.:11). Geertz inddrager den britiske professor i sprog i uddannelse, Brian Street, for at beskrive denne ideologiske forståelse med skriftlighed som dominerende normativitet i fremstillingen af Dem (ibid.). Både Street og Geertz kritiserer en opfattelse af skriftlighed som monolitisk og autonomt fænomen, som en "selvstændig variabel" der er bundet op på "økonomisk og kognitiv udvikling" og som altså tager afstand fra de primitive kendetegn opridset af Hsu (ibid.:10f). Ved at se betydningen af skriftlighed som konstrueret og ikke lig med samfundsmæssig udvikling, forsøger Geertz at gøre

op med sammenhængen mellem ikke-skriftlighed og primitivisme. Dog pointerer han at en ideologisk forståelse af fænomenet ikke afskriver sociale konsekvenser, blot at de skal undersøges ud fra “sociale kontrolmekanismer og hegemoni” i stedet for, det typiske tilfælde i nordisk forskning i ordblindhed, inden for kognitive områder (ibid:11). Sociale kontrolmekanismer som standardiserede test og adgangskrav kan ses som udsprunget af netop denne dominerende *able-bodiedness*. I forhold til ordblinde kan konsekvenserne af læse- og stavekundskaber som hegemonisk normalitet, tillagt ideologiske (ikke-primitive) betydninger, være marginaliserede positioner i kraft af at være afvigende i forhold til normativiteten.

Netop ovenstående er et udgangspunkt for historikeren Harvey J. Graff. Han trækker også linjer til og kritiserer den konstruerede dominerende skriftlighed som indikerende for civiliseringsgrad/primitivisme (Graff 1994:40), men hvor Geertz fokuserer meget på betydnings-sammenhænge mellem kategorier, tager Graff fat i de marginaliserede subjektpositioner som en hegemonisk diskurs tillader. I hans artikel ‘Literacy, myths and legacies’ fra 1994 behandler han naturaliseringen af skriftlighed og evnen til at mestre denne. Dette beskrives som at en “presumption of literacy’s unproblematic simplicity accompanies ‘naturally’ or ‘essentially’ assumptions that emphasize its strong, uniform, universal, unitary, unwavering nature and impact” (ibid.:44). Han bruger som eksempel FN’s italesættelse af læse- og stavefærdigheder som en menneskerettighed (Graff 1994:46, UNESCO 2005:135). Graff kritiserer ligesom Geertz den skriftlige/ikke-skriftlige dikotomi for at være simplistisk og undertrykkende, jævnfør citatet øverst, da den muliggør en meget snæver subjektposition i relation til skriftlighed: “With revealing contradiction, levels of literacy abilities serve simultaneously as symptoms and symbols, causes and consequences” (Graff 1994:38).

Når crip teori, specifikt Julie Cosenza, forstår ordblindhed som et konstrueret *disability*, er det interessant at dykke ned i netop hvordan denne kategori er historisk konstrueret og hvilke diskursive betydninger der kan knytte sig til at være ordblind. Modsætningerne opridset ovenfor mellem Os og Dem skal forstås som opstået i en historisk kontekst, eksempelvis i mødet mellem ‘den hvide forsker’ og ‘naturfolket’, og som senere betydningsdannende for kategorien ordblind. Disse grænsedragninger af normalitet og afvigelse defineret ud fra en dominerende skriftlighed er et samlingspunkt for især Cosenza og Graff, da de fokuserer på konsekvenserne af disse, hvad og hvem der bliver udelukket fra normen. Sammen med Geertz’ pointering af den ideologisk

konstruerede betydning af skriftlighed og forståelsen af kategorien ordblind som konstrueret, og tillagt normative betydninger, vil vi analysere informanternes italesættelser af deres oplevelser med ordblindhed.

9.0 Analyse

Informanternes italesættelser af deres oplevelser var selvfølgelig helt særegne, og de betydninger de satte deres ordblindhed i forbindelse med var dermed af meget forskellig art. Historierne som blev fortalt gennem interviewene, var på samme tid modstridende og sammenhængende, præget af kompleksitet og ambivalente, parallelle narrativer. Dette kan forstås som at ordblindhedens betydninger konstrueres og gives mening i konteksten. I denne analyse vil vi, som beskrevet i *Analysestrategier*, analysere de subjektive oplevelser vores informanter bragte i tale under interviewene. Dette vil ske gennem en opdeling i tre tematikker: *Konstruktioner og modsætninger*, *Grænselandet* og *Modstand*. Under første tematik vil vi berøre hvilke betydningssammenhænge, der knyttes til det ikke-skriftlige og til ordblindhed, samt hvordan denne kategori er opbygget af modsætningsforhold. Derefter udforskes *Grænselandet* mellem *abled* og *disabled*, gennem informanternes fortællinger og overvejelser om hvem den handicappede er. I det sidste tema behandles spørgsmålet om den ordblindes potentielle muligheder for modstand. Disse temaer relaterer sig hver i sær til et af vores arbejdsspørgsmål, og vil tilsammen åbne op for en mulig konklusion på problemformuleringen.

9.1 Konstruktioner og modsætninger

I dette afsnit vil vi belyse hvordan vores informanter oplever ikke at leve op til de skriftlige normal forventninger, og hvordan disse forventninger konstruerer og opretholder kategorien ordblind. Hvordan italesætter de ordblindhed, og hvilke betydninger opleves at være knyttet til det?

9.1.1 Ordblindhed, et personligt problem?

Som det vil vise sig i det følgende, italesatte Jesper og Lea det at være ordblind som *deres problem*. I det ligger der to ting: at problemet ligger hos den enkelte, og at det er et problem. I nedenstående uddrag italesætter Jesper det at være ordblind som et *problem han har*:

Uddrag 1:

- 511 **J:** senere hen jamen jeg tror aldrig helt jeg har været sådan så lukket omkring det er jo først nu her
512 på de sidste par år at jeg har læst på CBS der synes jeg det var sjovt at ((operere)) i at folk ville sige
513 prøv at hør altså du kommer der i dit slips og tror at du er så smart ja okay du får et ti tal jeg får
514 også et ti tal men prøv at hør hvem er bedst altså jeg kan ik' læse du kan godt læse hv- hvem er det
515 så egentlig der er dum her det er jo næsten dig
- 516 **M:** mm
- 517 **J:** Altså så så jeg har også brugt det lidt til at provokere nogle gange med men jeg vil sige efter (.)
518 efter eller da jeg startede på gymnasiet (.) så var jeg nok meget åben om det også fordi jeg fandt ud
519 af det at ehm det ligesom kunne hjælpe mig fordi der var jo måske altså jeg ku' jeg ku' finde den
520 der vej ved at sige nå men altså jeg har lidt problemer her men det betyder ikke jeg er dum det er
521 bare fordi jeg simpelthen ikke forstår lige det her såeh men førhen har jeg nok ik' været så (.) så
522 åben om det det tror jeg ik' først lige på efterskolen det var fordi man kendte alle sammen og man
523 man vidste så meget om hinanden såeh så men det er nok først efter gymnasiet hvor jeg sådan
524 begynder at eh og være mer' åben og fortælle det til folk

Lea beskriver på samme måde det at være ordblind som *hendes* problem: “[...] en eller anden konsulent der kom ud i børnehaven o:g fordi at jeg havde lidt sproglige problemer [...]” (Lea 2014 1.62f). I deres ordbrug har de inkorporeret diskursive måder at tale om at være ordblind på: Det er et problem, og det er “*jeg* havde lidt sproglige problemer” eller “*jeg* har lidt problemer”. Informanterne påpeger en problematisering af dem selv i stedet for rammerne for normalitet og afvigelse. Problematiseringen af individet i stedet for samfundets normalforventninger er netop de konstruktioner vores *crip* teoretikere kritiserer. Konstruktionen af ordblindhed som et problem bliver også opretholdt i Jespers fortælling, om hvordan han på trods af hans ordblindhed får samme karakterer som andre. I denne historie er ordblindhed en skavank han har overkommet, hvilket modstrider nogle af de kvaliteter han og Pia tilknytter ordblindhed (hvilket vi kommer nærmere ind på under *Modsætninger mødes...*). Selvom der er modstridende historier performer og italesætter informanterne ordblindhed ud fra nogle rammer sat af samfundet. Italesættelsen af ordblindhed som noget man *har* eller *er*, følger en essentialistisk forståelse af individet, som har konsekvenser for hvordan de betydningssammenhænge og modsætningsforhold der konstruerer kategorien ordblind opfattes af subjekterne. I det følgende kommer vi nærmere ind på informanternes oplevelse af hvilke betydninger der tillægges ikke-skriftlige og ordblinde.

9.1.2 Doven og dum

Der er visse ord der går igen, hvilket især kommer til udtryk, når informanterne beskriver hvordan de tror og oplever, at andre opfatter dem når de ikke lever op til normen om skriftlighed. Jesper og

Pias historier bærer præg af, at de tidligere, enten af dem selv eller andre, har knyttet ord som dum og doven til det at læse og stave på et andet niveau end flertallet (Jesper 2014 1.530, Pia 2014 1.198). Pia forklarer fx hvordan hun oplever, på trods af at mange i dag godt ved hvad ordblindhed er, at der stadig er mange der mener, at ordblindhed er dovenskab og dermed ren indbildning (Pia 2014 1.291). I uddrag 1 beskriver Jesper hvordan han muligvis er *klogere*, eller hvis ikke så i hvert fald *flittigere* ift. til hans medstuderende som får de samme karakterer som ham, uden at have problemet ordblindhed at slås med. Som det viser sig i uddrag 1, linje 515 og 520 gør Jesper meget ud af, at han ikke er dum selvom han er ordblind. På den ene side accepterer Jesper altså sammenhængene ved at forholde sig til dem, men på den anden side forsøger han at lægge afstand mellem ham selv og 'dum' og 'doven', ved at pointere at han performer ordblindhed omvendt; han er flittig og klog. Han accepterer at læse- og stavevanskeligheder kobles sammen med et lavere intelligens- og/eller motivationsniveau, men siger samtidigt at det ikke er rigtigt for hans vedkommende. Forestillingen om at problemerne ligger hos den enkelte bevirker dog, at Pia ikke er i stand til på samme måde som Jesper at modsætte sig betydningerne af ikke-skriftlighed:

Uddrag 2

192 K: men i folkeskolen altså [der var] det der troede du

193 P: [der var] der troede man bare man var ((dvask)) altså at jeg

194 ik' at jeg ik' gad altså jeg troede det var sådan er det fordi jeg ikke gider eller er det altså jeg kunne

195 jo ikke rigtig sán' og så bliver man frustreret og ked af det og (.) jaerh (.) det det var det jeg synes

Her fortæller Pia at hun ender med at tvivle på om hun i virkeligheden er doven (dvask). Andres forestillinger om betydningen af ordblindhed inkorporeres og udmøntes i, at hun ikke kun bliver ked af andres ord, men også af hendes egen præstation. Hun opfatter det som et personlighedstræk, og ikke et problem der er konstrueret i modsætning til en hegemonisk skriftlighed. Det konstruerede bliver tydeligt, idet Pia fortæller at hendes egen opfattelse, og de fleste andres opfattelser, ændrer sig da hun påtager sig kategorien ordblind, da samfundets forventninger så også ændrer sig (Pia 2014 1.398-403). Stadigvæk skal hun dog forholde sig til 'dum' og 'doven' betydningerne, og aktivt afvise og modbevise dem.

9.1.3 Hierarkiseret intelligenser

Vores informanter benytter sig af terminologier omkring alder- og klassetrin, når de forklarer deres læse- og staveniveau. Lea sammenholder klassetrin og alder med at bestemt læseniveau, som hun

ikke oplever at leve op til og derfor er 'længere nede': "[...] da jeg gik ud af ottende klasse der læste jeg som en anden klasse [...]" (Lea 2014 l.37f). På samme måde beskriver Pia hvordan hun er blevet skubbet tilbage (Pia 2014 l.7, 234) og Jesper siger "lille barn", når han skal beskrive, hvordan han bruger billeder for at 'læse' ord (Jesper 2014 l.749), og han sammenligner sig med yngre klassetrin, når han skal formulere sig på mail: "[...] jeg kommer til at lyde som en tredjeklasses elev [...]" (ibid. l.822-823). Tilsammen udgør disse sætninger en italesættelse om at de er 'bagud', som genkendes fra Geertz og Graffs studier i de historiske betydninger tillagt skriftlige og ikke-skriftlige. Selvom de tydeligt pointerer at de ikke er dumme eller dovne, så sammenligner de sig stadig med lavere udviklingsstrin, og reproducerer hermed en hierarkiseret forståelse af skriftlige færdigheder. Her ses altså tegn på, at såvel informanterne og de omliggende strukturer, har en hierarkiseret forståelse af at visse færdigheder kan sidestilles med bestemte udviklingsstadier. Dette oplever Lea også i skolesammenhænge, hvor hun blandt andet fortæller hvordan hun blev smidt udenfor døren, hvis hun ikke kunne de grammatiske regler (Lea 2014: 73f). Når hun ikke er på det stadie hvor hun forventes at være, bliver hun helt fysisk placeret udenfor, da hun ikke passer ind i rammerne der er sat. Det er tydeligt hvordan der ikke bliver stillet spørgsmålstejn til samfundets forventninger, men i stedet er det Lea der bliver problematiseret og marginaliseret. Det følgende uddrag er interessant i forhold til det, da det beskriver en anden skoleoplevelse Lea fortæller om:

Uddrag 3:

266 S: mmm jeg tænkte lidt hvis- øhm hvis du forklar- ku' forklare lidt du har været lidt inde på det
267 men hvad det måske var som Holtehus sat fokus på
268 L: [jamen de]
269 S: [såm']
270 L: de gjorde jo tingen på på en helt anden måde en jeg var vant til altså hvis vi havde behov for det
271 fik vi lov til at sidde ved sofaen eller oven på bordet eller kom til at sidde på sådan nogen
272 kuglepuder og eller sådan noget balancebrædder o-og sku' stå p-på sådan nogen bukke nærmest og
273 sige alfabetet forfra og bagfra og og de gjorde tingene p:å en helt anderledes måde som for mig fik
274 meget mere mening end at man bare sad på sådan en stol og til jeg lærte lynhurtigt alfabetet og
275 lærte lynhurtigt de her gængse ord o:g meget ordforståelse for at vi-vi legede det ind i stedet for at
276 øhh jeg skulle sidde på vores numser og man følte det ind altså de havde sådan noget med med hvor
277 man- hvor man skulle føle med hænderne føle bogstaverne og sådan noget med hænderne og det
278 havde jeg det meget nemmere ved end hvor man sku' sidde og skrive bare o-og så fordi vi alle
279 sammen var i samme båd og altså på Holtehus var ordblinde o:g vi ku' hjælpe og støtte hinanden
280 de:t det var rigtigt godt (...)

Lea blev først placeret på en specialskole med fysisk og psykisk handicappede (Lea 2014 l. 33-35), men skifter senere til en ordblindeefterskole (ibid. l.39). I uddraget beskriver hun, hvordan hun

oplever et positivt skift fra at være marginaliseret i en forsimplet *disabled* kategori. Det at blive en del af den mere snævre og præcise kategori ordblind, opleves som positivt i stedet for ikke at leve op til forventningerne på specialskolen. Lea oplever så at sige, at *the disabled* kategorien ikke er præcis nok, og det at være blandt andre i “samme båd” giver muligheder for at bevæge sig indenfor nogle rammer, der imødekommer især hendes kropslige intelligens. Her er fokus på læring gennem kropslig aktivitet, og hun oplever for første gang ikke at være afvigende i en skolesammenhæng. Samtidig giver hun senere i interviewet udtryk for en modstridende fortælling, idet hun problematiserer det entydige fokus på skriftlighed på ordblindeskolen i de to følgende uddrag:

Uddrag 4:

514 L: [] vi havde ikke sprog og ik' sådan fysisk og kemi o:g og historie og sådan
515 noget det havde vi ik' (.) vi havde mest bare vi havde rigtig rigtig mange dansk timer rigtig
516 rigtig mange regne timer

Uddrag 5:

524 S: synes du du gik glip af nogen fag (.) [0]
525 L: [altså] jeg synes når man snakker med folk i dag så er jeg
526 ekstrem dårlig til historie altså det der synes jeg godt man kan være lukket ude for lidt mange sam-
527 samtaler de-det synes jeg ka' være et problem og geografi også alt:så jeg er sådan nogenlunde styr på
528 de danske byer hvor de ligger henne men lige så snart vi kommer uden for Danmarks grænser så så
529 kan jeg ik' sige jamen det er- hvor byen ligger henne el:ler hvor landet ligger henne sårn' (.) det-
530 det har jeg svært ved og det ka' også godt være begrænsning at man ik' ved om det er op eller ned

Her beskriver Lea hvordan manglende viden inden for visse fagområder begrænser hende i sociale sammenhænge. Lea bliver på skolen begrænset i at opnå en *compulsory able-bodiedness*, selv inden for områder hvor skrift, og dermed ordblindhed, ikke nødvendigvis er i spil. På grund af det entydige skriftlige fokus, som tager plads fra at fokusere på styrkelsen af andre intelligenser og færdigheder, indtager Lea også en marginalposition indenfor andre fag, og får altså kun plads til at deltage i ‘det samme ræs’ som ‘skriftlige’. Selvom at der på skolen sættes fokus på det kropslige som Lea er god til, forbliver fokuset på det skriftlige. Det er ikke læse- og stavevanskelighederne der er begrænsende, men det entydige fokus.

9.1.4 Modsætninger mødes...

Ovenstående peger på hvordan kategorier konstrueres i et modsætningsforhold; selvom fokus er på indlæring gennem kropslig intelligens, er det stadig det normale og afvigende der opretholder

hinanden. Dette kan ses i uddrag 3, hvor Lea beskriver alternative læringsmetoder, men hvor dansk stadig der er i højsædet. Fokuset er på det skriftlige, og de ikke-skriftlige får ikke lov til at være ikke-skriftlige - i stedet opretholdes det normale, det skriftlige, som dominerende, og de ordblinde subjekter er altså fortsat fanget i en herskende skriftlig diskurs. Dette gør sig gældende selv på en ordblindeskole hvor den skriftlige hegemoni bliver opretholdt gennem en entydig stræben efter det normale. Lea kan ikke bryde med uddannelsessystemet rammer og fokusere på at udvikle andre kompetencer end skriftlighed, hvilket ellers er den mulighed Cosenza peger på, idet hun laver en performance som alternativ til en skriftlig afhandling. I stedet skal Lea konkurrere på de skriftliges præmis, både inden- og udenfor ordblindeskolen.

Denne hierarkiseret forståelse af færdigheder og viden, kommer også til udtryk hos Jesper: “[...] jeg kan huske at jeg fik at vide jeg ville ikke få en gym eller jeg ville ikke eller jeg skulle ikke tage noget andet sådan fordi det ville være dumt jeg skulle ud og bruge de her hænder men de her hænder kan ingenting [...]” (Jesper 2014: 239-241). Det kunne virke som om, at hænderne og hovedet bliver hinandens modsætninger, og ordblinde afskrives ‘boglige’ uddannelser fordi de ikke er ‘kloge nok’ til at benytte hovedet. At hjernen og dens abstraktioner sættes højere end den legemlige krop er også en tendens Geertz afspejler, hvor de primitive, ikke-skriftlige, blev anset som værende tættere på naturen end de civiliserede. De ikke-skriftlige bliver dermed betragtet som mere simple og uden analytiske evner, og måske bedre til at bruge kroppen og hænderne? Konstruktionerne af modsætninger påpeger Jesper også - hvem siger at hænderne nødvendigvis er skruet godt på bare fordi man læser og staver dårligere end flertallet? At han bliver anbefalet at tage en praktisk erhvervsuddannelse, viser at de andre intelligenser Jesper måtte besidde ikke tages i betragtning. På trods af at Lea og Jesper fremhæver andre intelligenser hos dem selv, oplever de i uddannelsessystemet at fokus er på læsning, frem for at udforske andre kundskaber. Jesper gør i interviewet opmærksom på hvordan han mener andre intelligenser og kompetencer er skærpet hos ham:

Uddrag 6:

190 har ikke set noget som helst og det er min (.) hypotese jeg ved ikke om det er rigtigt jo fordi det er
191 svært at teste men jeg har en fornemmelse af at jeg har en bredere opmærksomhed fordi jeg
192 simpelhed har været i træning fordi jeg har siddet og kedet mig så meget og bare siddet og kigget
193 rundt så jeg ligger mærke til flere ting rent visuelt øhhh hvor jeg sådan nå men så kan jeg måske
194 ikke skrive så meget men jeg ligger mærke til det der og det der og det der og det er os' den måde
195 jeg sådan set finder rundt på hvis jeg skal nogen steder hen så tager jeg google map og så kigger jeg
196 nå okay der er et hus det ser cirka sådan her ud og så er der en vej og den går sådan lidt sådan der
197 og så kigger jeg ned okay fint nok og så køre jeg ud på cykel kører afsted der var et eller andet der
198 lignede der og der var et eller andet der ligner der og så er jeg fremme forhåbentligt de fleste af
199 gangede er jeg i hvert fald

200 **S:** mmhh

201 **J:** hvor at hvis jeg skal læse mig til det altså så køre jeg forkert til en metro station så kører jeg til
202 Ørestad i stedet Øresund fordi jeg kommer ned på stationen og kigger hov det staves sådan eller der
203 er noget med øre i det er der jeg skal hen fordi jeg kan ikke huske hvad jeg har kigget hjemme fra
204 og sagt okay det staves sådan her for det forsvinder meget meget hurtigt så derfor har jeg udviklet
205 tror jeg i hvert fald udviklet nogle andre ting som jo egentlig er meget godt fordi hvis jeg skal sige
206 det lidt grovt jamen altså alle kan stave det er der ikke noget værdi i når alle kan gøre det

Jesper mener selv, at han er mere visuelt begavet grundet hans ordblindhed, hvilket åbner op for at han kan begå sig i et skriftligt samfund, på trods af de læse- og stavevanskeligheder han oplever. Samtidig mener Jesper at han kan bidrage med anden social og kulturel kapital, idet der ikke er nogen værdi i at kunne det alle kan. Jesper beskriver at han opnåede en høj social status, da han var god til håndbold (Jesper 2014 1.254) og Pia oplever at hendes medstuderende gerne vil være i gruppe med hende, da hun er god til at diskutere (Pia 2014 1.423). Alligevel synes der at være en tendens til, at disse kompetencer stadig er mindre værd, da kravet om *compulsory able-bodiedness* udgør målestokken for værdien af andre intelligenser i uddannelsessystemet. I en normal skole oplever Pia og Jesper at være marginaliseret i forhold til det skriftlige, men også at der var plads til at bidrage med andre ting. Lea oplever at leve op til forventningerne på ordblindeskolen, men snakker samtidig om, at hun ikke har brugt det kropslige indlæringsfokus fra ordblindeskolen siden (Lea 2014 1.317-323). Narrativerne om at være kategoriseret som ordblind i uddannelsessystemet er modstridende og komplekse, men antyder for alle tre informanter, at de har været marginaliserede i forhold til kravene om skriftlighed.

I det følgende afsnit vil vi komme ind på vores arbejdsspørgsmål: Hvordan oplever vores informanter at de positioneres mellem normal og afvigende grundet ordblindhed? Når *gøren* som ordblind kan forstås som en inkorporering af en utilstrækkelighed opstået i et modsætningsforhold,

er det interessant hvornår disse utilstrækkeligheder kommer til syne i *abled/disabled* dikotomien, og hvilken betydning det har for vores informanter.

9.2 Grænselandet

Ordblindhed er en pudsigt størrelse, for er det et handicap eller er det en mindre afvigelse af normaliteten? Bevæger den ordblinde sig mellem *disabled* og *able-bodiedness* eller er den ordblinde positioneret og placeret midt i *abled/disabled* dikotomien?

9.2.1 Specialskole eller ej?

Både Pia og Lea fortalte til interviewene at de, grundet deres ordblindhed, har gået på specialskoler som rettede sig mod den brede handicap kategori (Lea 2014 1.33-35). Det skal her gøres klart, at der ikke er tale om ordblinddeefterskolen Holtehus, som Lea også har gået på. I uddrag 8 fortæller Pia hvad hendes oplevelse med hende specialskole var:

Uddrag 7:

212 **P:** ehm som jeg sagde at det var sådan for handicappet børn og jeg ved godt at ordblindhed er en
213 handicap men jeg synes ik' jeg selv er handicappet på den måde fordi jeg forstår mange ting og kan
214 mange ting selv og eh jeg kan gå selv og sådan noget og den her skole for handicappede det var
215 nogle eller nogen sad og ha- havde han- og handicappede altså der var ikke nogen der sad i kørestol
216 vel men havde måske en hjerneskade eller og så følte jeg lidt at eh hvorfor skulle jeg egentlig
217 derhen fordi jeg ku' mange ting selv jeg var jo rigtig god til matematik ehm og der kom jeg jo så
218 åbenbart der kom jeg rigtig meget bagud i matematik ehm så jeg synes det var nogle år der blev der
219 eeh der det var bare ren ja hvad kalder man det det var bare spild af tid

I uddraget udtrykker Pia tydeligt en følelse af at være malplaceret på specialskolen, da de andre børn der er der, har nogle helt andre vanskeligheder end hende. Dette vil vi i næste afsnit *Handicappet eller ej?* komme nærmere ind på. I dette afsnit bruges ovenstående uddrag som springbræt til at diskutere de ordblindes møde med den skriftlige omverden - i såvel specialskolerne som i folkeskolen.

Som uddraget viser, bliver Pia grundet hendes ordblindhed helt fysisk placeret sammen med kropslige og psykiske handicappede på en specialskole. På samme måde oplever Lea, at hendes specialskole var et 'opbevaringsted' (Lea 2014 1.37), og de taler derfor begge om, at de ikke føler, at de passer ind. *Disabled* kategorien kunne i denne sammenhæng dermed siges at være for

forsimplet, da informanterne her føler, at de positioneres forkert. Både fysisk, men som uddybet i følgende afsnit, også følelsesmæssigt. De føler sig for normale til at blive placeret sammen med de afvigende.

Jesper har i modsætning til de to andre informanter gået på en normal folkeskole, og beskriver dette som positivt: “jeg har været rigtig heldig i min forløb vil jeg sige så” (Jesper 2014 l.328f), da han fortæller, at han flere gange var tæt på at blive smidt ud af folkeskolen og sendt på specialskole (ibid. l.315-319). Han beskriver dermed implicit en glæde over ikke at blive ‘fuldt ud’ kategoriseret som handicappet, også selvom hans folkeskoletid har været svær og problematisk, da han ikke altid levet op til kravene for, hvordan ‘normale’ børn burde begå sig. Hans skoleforløb har været kontrastfyldt, men disse citater hentyder til, at Jesper ønskede at blive placeret sammen med ‘normale’ børn (*able-bodied*), selvom dette skabte problemer. Som tidligere nævnt under afsnittet *Modsætninger mødes...* opnår Jesper positivt socialt samvær i hans folkeskoletid. Det har dermed været fordelagtigt for Jesper, at han kunne bidrage med noget andet i hans folkeskoletid. Han opnåede altså *able-bodiedness* i sammenhænge, hvor der ikke var fokus på hans *disability*. Alligevel har folkeskolen været problematisk for Jesper, nok især i de fag, hvor skriftlighed ikke var til at komme uden om. Jesper opnåede dermed ikke at være normal i skriftlige fag.

Man kunne altså sige, at Lea og Pia oplever på deres specialskoler, at de med deres ordblindhed, placerer sig i en marginalposition inden for *disabled* kategorien, hvor de ikke rigtig hører til, da de er de mindst afvigende af de afvigende. Jesper oplever måske i højere grad at blive positioneres som marginalen af *able-bodied* kategorien, idet han er den mindst normale, af de normale.

9.2.2 Handicappet eller ej?

Pia beskriver i uddrag 7, en oplevelse af at hun ikke helt passer ind i den handicappede kategori for hun “synes ik’ jeg selv er handicappet på den måde”. Alligevel siger Pia senere i interviewet at “det er et handicap man skal leve med resten af sit liv ik’” (Pia 2014 l.496), og betegner det hermed alligevel som et handicap. Det kunne tyde på, at Pia ikke ved hvordan hendes ordblindhed skal placeres, da dette på den ene side er afvigende, men ikke afvigende nok. Kategorien er dermed under konstant forhandling hos den ordblinde selv, idet at hverken kategorien *disabled* eller kategorien *able-bodied*, så at sige rummer den ordblinde - placeringen bliver dermed kontekstbundet.

Gennemgående er der en ‘afstandtagen’ fra det fysiske samt svært psykiske aspekt, som *disability* indeholder. Når Pia forklarer hun ikke er handicappet “på den måde”, ligger der implicit, at der er

en anden, mere 'rigtig' måde at være handicappet på. Der er altså nogen enten kropslige eller psykiske aspekter, der er 'værre' at have, end det ikke at kunne læse og stave. Pia viser i uddrag 8, at hun godt ved hun ikke er 'normal' *able-bodied*, men hun heller ikke er 'afvigende' *disabled*. Grunden til dette kunne være, at den afvigende handicap position oftest kan virke mere udsat og 'ude af stand til at klare sig selv'.

På samme måde har Jesper fokus på sammenhængen mellem det kropslige og det at være ordblind. I uddrag 8 fortæller Jesper om hans associationer om begrebsliggørelse af ordblindhed:

Uddrag 8:

- 330 **S:** nu vil vi lige høre når du snakker om ordblindhed bruger du så ordblind eller dysleksi []
331 **J:** [jeg bruger
332 ordblind]
333 **S:** [eller]
334 **J:** [jeg hører ikke til det andet]
335 **S:** [for der er os' nogen der siger læsevanskeligheder]
336 **J:** ja ja men jeg kan ikke stave til det andet så derfor gider jeg ikke at bruge det og jeg har os' tænkt
337 mig at lave i indlæg om det fordi jeg sys det er provokerende at man laver et ord til folk for det
338 første lyder det som en sygdom det lyder som om okay jeg har været ude og hoste rigtig meget og
339 jeg har fået dysleksi øhh og så vil de lave sådan du kan ikke stave så skal det hedde noget som er
340 så kompliceret som muligt at du ikke kan stave til det så jeg bruger ordblindhed og men der er jo os'
341 det problem som jeg i hvert fald selv hvis altså jeg siger til folk at jeg er ordblind så antager de at så
342 kan jeg slet ikke stave eller noget som helst så folk ved jo ikke at der er en grader af ordblindhed

Jesper påpeger på linje 334 at han ikke hører til det andet. Med det andet menes dysleksi, som han synes lyder som en sygdom. Han vil altså ikke identificere sig med dysleksi, men gerne med ordblindhed. Jesper synes at dysleksi lyder som en kropslig, fysisk sygdom, og han forsøger dermed at optegne nogle grænser mellem hvem den afvigende/syge er og hvem han/ordblinde er. Han placerer sig i et modsætningsforhold til den syge og tager derved afstand til at der er noget i vejen med ham; han er ikke syg, men helt rask. Selve ordet 'ordblind' bliver dermed mere rammerne og identificerbar for Jesper. Dette på trods af, at ordblind antyder, at han er 'blind' på ord, og dermed hentyder til en kropslig vanskelighed. Alligevel er dette ord mere udbredt, folkeligt og hverdagsagtigt, hvilket kunne hentyde til, at Jesper synes dysleksi bliver for medicinsk, fremmed og sygeligt. Jesper ønsker altså ikke en sygeliggørelse og en medlidenhed grundet hans ordblindhed, da han ikke ser sig selv som 'rigtig' syg. Som næste citat hentyder, ser Jesper sig heller ikke som 'rigtig' handicappet, og forholder sig også her til det kropslige aspekt: "så i forhold til så mange

andre ting jamen så det at være ordblind altså jeg har stadig mine hænder mine ben og jeg kan se og jeg kan høre altså så på den måde så har jeg det jo meget bedre altså end så mange andre [...]” (Jesper 2014 l.1053 - 1055). Jesper beskriver her hvordan han er ‘heldigere’ end andre, der har et mere fysisk handicap, hvilket indikerer, at han har en forståelse af, at visse afvigelser er værre end andre. Hans forståelse af det at have et handicap, er tæt forbundet med Pias forståelse (uddrag 7), idet de begge hentyder til en hierarkiseret forståelse af *disabilities*, hvor nogle vanskeligheder og afvigelser er værre end andre. Deres afvigelse er en mindre, og dermed bedre afvigelse, end andre mere handicappede og mere syge mennesker. Det er altså både vigtigt for Pia og Jesper at holde en afstand til den handicappede, *disabled*, kategori, måske fordi den hentyder til en mere marginaliseret og udsat position, end det ikke at have fysiske eller psykiske skavanker. De stræber således begge i en vis grad efter *compulsory able-bodiedness*. Det lader dermed til at vores informanter ikke kan bryde ud af forestillingerne om, at folk med *disability* har det dårligere end dem der er *able-bodied*. De reproducerer dermed forestillingen om såvel den normale og den afvigende krop, idet de ikke bryder med rammerne for, hvad de forskellige kategorier også kan indeholde. Deres italesættelse af hvad en rigtig handicappet er, opretholder dermed den naturlige forestilling af hvad *disabled* er, og samtidig opretholder de en konstrueret sandhed om hvem der er legitime medlemmer af *able-bodied*. Vores ordblinde informanter har i deres udtalelser svært ved at placere sig selv, og er dermed både og, og hverken enten eller.

9.2.3 Usynlig disability

Vores ordblinde informanter har, som beskrevet, svært ved at opfylde de forestillinger der knytter sig til henholdsvis *abled* og *disabled*, idet ordblindheden bliver relevant, synligt og problematisk i visse kontekster. Ordblindhed kunne siges at være en usynlig *disability*. I uddrag 9 kommer det til udtryk, hvornår det eksempelvis bliver synligt for andre, at Lea er ordblind:

Uddrag 9:

- 358 M: kan du kan du fortælle lidt om hvad for nogen situationer det ligesom er synligt for andre at du
359 ordblind
- 360 L: det er synligt for andre at i lufthavnen for eksempel når man skal ud og rejse ehh det hvis man
361 eller på togstationer for de-der det – noget der forvirrer mig meget det er det der med at (.) hvis man
362 ska' for eksempel ska' til Slagelse og så står der jamen de kører til Odense og jeg ved godt de
363 selvfølgelig ik' kan skrive alle stationerne [på]
- 364 M: [mm]
- 365 L: men jeg har enormt svært ved at at finde rundt på hovedbanen med hvad for nogen toge der
366 kører hvor og hvad for et tog jeg skal med og sådan noget altså det jeg kigger egentlig mest efter
367 farverne p-på de der a b og det der så ved jeg jamen jeg ska' med grøn farve []
- 368 M: [mm]
- 369 L: [og] så køre jeg
370 med grøn farve men det der med når man skal med de der regionaltoget der med de-der jeg spørger
371 altid om vej og hjælp og sådan noget
- 372 M: ja
- 373 L: og der har jeg nogen gange indtryk af at de der DSB medarbejder synes det mærkeligt at jeg ik'
374 bare kan læse op på hvad det er for en - tog og der synes jeg det er et problem

På Hovedbanegården passerer Lea, ved første øjekast, som *able-bodied*, da hendes krop ikke indikerer at hun er afvigende i forhold til normalen. DSB medarbejderne kan altså ikke se på hende at hun har visse vanskeligheder. Hendes ordblindhed er en usynlig *disability*, men det bliver synliggjort i mødet med skriftligheden, her det at kunne begå sig på en banegård, hvor al information stort set foregår skriftligt. Selvom Lea benytter sig af farvekodning fremfor skrift, rækker hendes kompetencer ikke langt nok til, at hun kan gå ubemærket hen som *able-bodied*. Det gøres hermed tydeligt, at den ordblinde bevæger sig i et grænseland, hvor det afvigende udelukkende kommer til udtryk i konteksten. Vi finder det interessant, hvordan Lea beskriver at DSB medarbejderne kan “syns det mærkeligt”, at hun beder om hjælp til at læse op. Her er der nogle forventninger til hvordan normalen *bør* agere, og da Lea ikke opfylder rollen som *able-bodied*, bliver risikoen et skævt blik. Denne risiko opstår altså fordi Lea ved første øjekast betegnes som *able-bodied*. Denne oplevelse ses også hos Pia, der beskriver hvordan en sygeplejerske i blodbanken “kiggede sådan lidt”, da Pia ikke kunne udfylde de formelle papirer, uden at sygeplejersken havde læst dem højt for hende (Pia 2014 1.377-379). Her ses altså igen, hvordan den usynlige *disability* bliver synligt kontekstuel, i mødet med det skriftlige. Da hverken Lea eller Pia kan leve op til positionen som *able-bodied*, og samtidig ikke kropsligt viser tegn på *disability*, kunne faren for at virker utilstrækkelig, dum og afvigende blive større. Hermed menes, at hvis en gangbesværet eller en kørestolsbruger spurgte om hvor elevatoren var placeret, ville risikoen for at

blive stigmatiseret måske være mindre, idet modtageren af sådanne et spørgsmål, på forhånd ville kunne se, at personen havde brug for den slags hjælpemidler.

De ikke-fysiske markører hos den ordblinde, kan altså være problematisk for den enkelte, da de i hverdagen skal tage stilling til udefrakommende problematiseringer af hvilke 'kasse' de hører til; *abled* eller *disabled*. Jesper sætte det på spidsen ved at sige “[...] altså jeg har ik’ en trøje på hvor der står at jeg er ordblind og det er helt okay altså selvom at at det ik’ ville skade men men jeg behøves heller ik’ at kaste det ud til alle [...]” (Jesper 2014 l.769f) I dette citat gøres det klart, at det lige netop er det manglende fysiske kendetegn, der både kunne være okay at have som et slags forklaringsværktøj, og samtidigt dejligt ikke at have, da man med fysiske afvigelser aldrig ville kunne passere som normal. Hos Pia kommer det til udtryk, at hun netop mangler 'trøjen' som forklaring, da hun fortæller til førnævnte sygeplejerske, at hun er ordblind (Pia 2014 l.380). Hun er nødsaget til istedet at bruge kategorien til at påpege, at hun ikke er afvigende fra *able-bodied*, men måske i højere grad er *disabled*. Gennemgående viser Pia altså tegn på at skifte mellem de to kategorier, som beskrevet tidligere, når hun påpeger at hun både er handicappet og ikke handicappet. Der er dermed rigtig meget, der peger i retning af, at ordblindhed bevæger sig i et grænseland og er kontekstuel.

Ordblinde synes at ende i marginalen af *disabled* kategorien, da det ikke som mange andre handicap har fysiske markører, og samtidig placere sig i yderkanten af *able-bodiedness* kategorien.

9.2.4 Grænsevagten

Jesper bevæger sig i dette grænseland, men opretholder og reproducere samtidig en meget fast forståelse af hvad ordblindhed er. Det er altså ikke kun *abled* og *disabled* der er forsimplede kategorier, men også kategorien ordblind. Dette eksemplificere nedestående uddrag:

Uddrag 10:

- 27 **S:** øhh og Mirjam er også selv ordblind []
- 28 **J:** [okay ja]
- 29 **S:** så det er jo også []
- 30 **J:** [ja]
- 31 **S:** så det er jo også (()) kender jo også noget til det
- 32 **J:** hun sidder og skriver nu har jeg lige hørt det [hehe]
- 33 **M:** |[hehe]
- 34 **M:** det er det jeg er blevet sat til
- 35 **M:** hehe
- 36 **J:** god rollefordeling
- 37 **J, S, M:** (grin)

I dette uddrag undre Jesper sig over hvordan en ordblind kan være den der skriver noter. Han viser her, at han har en forventning til hvad den ordblinde kan og ikke kan - og dermed hvem der er rigtig ordblind. Det interessante er, at Jesper på et andet tidspunkt pointerer, at der er forskellige grader af ordblindhed (uddrag 8), og “[...] hvis man siger at man er ordblind så er man også straks stemplet du er sådan her [...]” (Jesper 2014 1.345). Som tidligere beskrevet skelner informanterne mellem det at være ‘rigtig’ handicappet og ordblind, og her skelner Jesper så mellem det at være ordblind og det at være ‘rigtig’ ordblind (ibid. 1.400). Da han ironisk påpeger rollefordelingen, opstår det spændende spørgsmål: Hvordan former Jespers forventninger, Mirjams muligheder for at indtage en legitim position som ordblind? Jesper fungerer her som grænsevagt, når han stiller spørgsmålstegn ved hvem der er den legitime ordblinde, ved at forsøge at definere hvem der er på den ene og den anden side af grænsen mellem ordblind og *able-bodied*. Påpegelsen af det mærkelige ved at en ordblind tager noter tyder på, at Jesper ikke kan bryde ud af de rammer, han ellers gennem interviewet forsøger at bryde med. Han er altså ‘fanget’ i at performe nogle diskurser, der udstikker mulighederne for, hvor meget Jesper kan modsætte sig de herskende normer. Det tyder på, at repræsentationen ‘ordblind’ bliver defineret ud fra nogle snævre sociale konventioner, for hvis

kategorien skal gøres operativ, skal den repræsenteres af de 'rigtige' ordblinde. I denne sammenhæng forstyrre Mirjam kategorien ordblind når hun tager noter - for hvis en ordblind kan skrive, hvor stiller det de andre ordblinde. Er de så bare dumme? Jesper må opretholde grænserne for at beskytte kategorien. Det skal her gøres klart, at Jesper i uddrag 10 griner mens han påpeger rollefordelingen, men selvom denne bemærkning nok er sagt i sjov, er det ligeledes en bemærkning der kommer prompte - den er dermed 'uigennemtænkt'. De herskende diskurser om afvigelse og normalitet, også indenfor selve kategorien ordblind, er derfor gennemgribende og ikke til at komme udenom, også hos Jesper, der ellers virker bevidst om hans modstand mod en stereotypisk forestilling om hvem de ordblinde er.

9.3 Modstand

Som beskrevet kunne ordblinde siges at befinde sig i et grænseland mellem *abled* og *disabled* kategorierne. Både Butler og Cosenza fremhæver denne ustabile position, hvor man ikke lever op til herskende normer, som en mulig modstandsposition. I dette afsnit kommer vi ind på situationer hvor vores informanter bruger kategorien ordblind som en modstandsposition og dermed forstyrre normalen.

9.3.1 Er det flovt at være ordblind?

I afvigende positioner kunne det forventes at der var en vis pinlighed og skam forbundet med en oplevelse eller følelse af utilstrækkelighed. Umiddelbart kunne man forestille sig, at man ville prøve at skjule sine manglende læse- og stavefærdigheder, men vores informanter fortæller at de ikke skjuler det. I stedet fortæller de åbent at de er ordblinde, og lader det blive til noget sjovt, noget der er okay at grine af. Pia siger "[...] så driller mine venner mig nogle gange ik' og det kan jeg kan godt tåle [...] fordi det synes jeg også er meget sjovt [...]" (Pia 2014 l.156f). Hun beskriver at hun ikke bliver ked af det, når folk lægger mærke til hun er lidt anderledes og således synes ordblind positionen ikke skamfuld for Pia. Lea fortæller her i uddraget at hun ikke er flov over at være ordblind:

Uddrag 11:

- 87 M: okay mmm men hvis vi så snakker lidt om din sådan ordblindhed i dag er der noget du er det
88 noget du snakker om med folk [eller]
89 L: [altså] jeg fortæller jeg fortalte mine kollegaer at jeg ordblind og og
90 fortæller mine venner det og altså nu ved de fleste af mine venner a-at jeg er ordblind men øh jeg er
91 ikke flov over det altså jeg vil hellere ha' at de ved det og så hvis jeg så skriver noget at det ikke er
92 stavet rigtigt at de så ved det i stedet for at de kommer med alle mulige dumme kommentarer

Det interessante er hvordan Lea mener, at de dumme kommentarer kommer, når folk blot tror at hun staver dårligt. For hvorfor siger hun ikke bare: ja jeg staver dårligt. Hvorfor bliver det mindre flovt når folk kender til hendes ordblindhed? Hvorfor vil hun hellere have at folk ved det? Er det ikke netop et udtryk for at hun er flov over at stave dårligt, når ordblindheden bliver brugt som dette forklaringsværktøj? Eller er ordblindheden som forklaringsværktøj netop nyttigt fordi det er en almen accepteret kategori? Det at forklare sig, kunne vel ses en undskyldning for noget man *burde* være, men ikke er. Men samtidigt er hendes påtagning af kategorien netop et udtryk for et opgør med ideen om, at dårlige læse- og stavefærdigheder er flove, og dermed lavere i hierarkiet. Det kunne siges at hun er ikke pinlig over at være anderledes, da det ikke er 'dumt' og 'dovent', bare anderledes. Således vil hun altså hellere have at folk de ved det, fordi hun ikke skammer sig, men påtager sig positionen som ordblind. På den anden side, udtrykker Lea også en glæde for ikke at tænke så meget på hendes ordblindhed mere (Lea 2014 l.111-114). Hun fortæller at ordblindheden tidligere har været en stor del af hendes hverdag, fordi hendes eksmand snakkede om det "[...] hver evig eneste dag og øh hvert eneste måltid [...]" (ibid. l.113f). Ordblind positionen er således samtidigt noget hun ikke rigtig har lyst til at snakke om, og tænke på hele tiden. Hun har ikke lyst til det at hun er ordblind skal fylde det hele eller skal udgøre alt hun er. Dette kunne netop ses som et udtryk for at hun ikke rigtig påtager sig kategorien, eller at hun i hvert fald ikke har lyst til det. Så det kan godt være hun ikke er flov, men er hun stolt? Spørgsmålet er om hun faktisk har potentielle muligheder for at forstyrrer forestillingen om, at det er være *able-bodied* skulle være bedre end at være *disabled*, således at hun forstyrrer hierarkiseringen af modsætningerne. Samtidigt kunne man spørge om hun holder fast i styrken ved forskellighed og dermed yder modstand, ved ikke at forsøge at leve op til en *compulsory able-bodiedness*. Man kunne jo sige, at Lea vender op og ned på de forventninger der er til hvordan man *bør* reagere når man fx laver stavfejl. Hvor *bør* skal forstås som en social konvention der foreligger, således at forventningen er, at det er flovt at være anderledes. Hendes handling, når hun ikke bliver flov, kunne dermed siges at være en parodi i Butlersk forstand. For selvom Lea måske i virkeligheden gerne vil glemme og gemme ordblindheden væk, så gør hun positionen mindre pinlig i hendes gøren. Hun vælger at fremhæve,

at der ikke er noget at være flov over, og 'nytænker' ordblindpositionen ved at gøre kategorien anderledes end forventet. Hun parodierte altså og gør op med forestillingen om *able-bodiedness* som det højest opnåelige, og dermed hierarkiseringen mellem *abled* og *disabled*. Her kunne man trække på Butlers forståelse af forandringspotentialer - på trods af at al praksis er diskursiv kan Lea, ved at yde modstand mod konstruktionen af hierarkiet potentielt forandre det.

9.3.2 Jeg er ordblind og jeg tager en lang uddannelse

I nedenstående uddrag fortæller Jesper at han har været 'dum stædig' i hans valg af uddannelse, for der er ikke nogen der skal fortælle ham hvilken uddannelse han kan, og ikke kan, vælge.

Uddrag 12:

433 **J:** jeg var nok jeg var nok øhmm dum stædig øhhhh ville vise folk at øhh at de skal fandeme ikke
434 øhh fortælle mig hvad jeg skal gøre da jeg valgte at sige nu har jeg fået en HTX jeg vil gerne være
435 øhh – jeg valgte en HTX fordi det var det letteste i mine øjne fordi der kun var et sprogfag men os'
436 fordi jeg kan godt lide teknologi så derfor var det jo heller ikke slemt men det var simpelthen – jeg
437 ville os' gerne have gået på HHX men der skulle jeg have 2 sprogfag så det er igen nå men jeg kan
438 ikke jeg er ordblind så må jeg vælge den letteste det kan godt være det ikke er den sjoveste vej men
439 så må jeg få det ud af den som den nu er øhmm (.) og der fik jeg så øhh okay eller ret gode
440 karaktere og jeg ville gerne på CBS og så tænkte jeg sådan lidt hvad gør jeg nu jeg vælger da at
441 læse HA kommunikation for jeg skal da vise alle at det kan jeg godt (.) det var måske og lige og

Gennem interviewet forholder Jesper sig gentagne gange til hvordan hans læse- og stavevanskeligheder har haft betydning for hans valg af uddannelse. Det er ofte kendetegnet af en modstand mod de forestillinger som kategorien ordblind medfører. Tidligere beskrev vi hvordan Jesper siger at "de her hænder kan ingenting", han sætter sig dermed op imod den gængse forestillingen om at praktiske erhvervsuddannelser er den ordblindes eneste uddannelsesmulighed. Jesper vælger nemlig en lang boglig uddannelse, og fremhæver ovenfor at "jeg skal da vise alle at det kan jeg godt". I uddrag 12 påtager Jesper sig rollen som ordblind og fremhæver dermed sin modstandsposition som *crip* i uddannelsessystemet. Det vigtige er altså at han betragtes som legitim ordblind, for derfor kan han repræsentere kategorien, og deri kan de potentielle muligheder for at yde modstand siges at ligge. Dette kan sammenlignes med hvordan Lea i uddrag 11 påtager sig og parodierer ordblind positionen, og dermed vender de betydninger der knyttes til denne på hoved ved ikke at være flov over at være ordblind. Ligeledes gør Jesper heller ikke de ting, der forventes af ham som ordblind. Hans lange uddannelse er en parodi – for han er ordblind og *burde* ikke kunne tage den uddannelse. Hans parodiering viser således at de rigide rammer for hvad en *disabled* kan er en konstruktion. For når han på den ene side ikke lever op til den *able-bodied* måde at gennemføre

hans uddannelse på, da han eksempelvis får lov til at skrive opgaver på dansk istedet for engelsk (Jesper 2014 1.448-450), afviger han fra den normale måde at gennemføre sit studie på. Men samtidigt gør han heller ikke det, der forventes af ham som ordblind. Han lever dermed ikke op til nogle af forventningerne. Tidligere eksemplificerede vi disse forventninger ved, at Jesper selv stiller spørgsmålstejn til, om Mirjam er legitimt ordblind, når hun er den der skriver noter til interviewet (Uddrag 10). Her var det således ham der reproducerede de rammer han ellers yder modstand mod i sit uddannelsesvalg. For ved at bryde med forestillingerne om hvad den ordblinde kan i uddannelsessystemet, gør han modstand og udvider og forandrer kategorien. Dette er et eksempel på hvordan den ustabile grænselandsposition yder modstand, da den pointerer at *abled* og *disabled* kategorierne er konstruerede, idet han ikke 'opfylder' nogle af dem. Hans kamp er ikke at komme væk fra ordblinde kategorien, men at udvide denne, og dermed dekonstruerer konstruktionen af ordblinde kategorien.

Queer og crip teoriens pointe er, at modstand ydes ved at modsætte sig systemets hierarkisering. Ved at genbruge de 'nedladende' kategorier 'queer' og 'crip' får man rum til at udvide dem, da man selv vælger at blive repræsenteret af disse kategorier. Det samme kan altså siges om kategorien ordblind: Et aktivt valg om at stå ved kategorien, at blive repræsenteret af den, kan rumme en potentiel modstand mod selvsamme kategori, og dermed forandringspotentiale.

10.0 Konklusion

Med udgangspunkt i vores informanternes narrativer om at være ordblinde, ville vi undersøge hvordan kroppens positionering som både normal og afvigende konstrueres og opretholdes socialt. Informanternes oplevelser og italesættelser pegede på at ordblindpositionen var både og, og hverken enten eller: Den ordblinde krop positioneres simultant og skiftevis som normal og afvigende, og opleves derfor i nogle situationer som værende i et grænseland mellem *abled* og *disabled*. Gennem en diskursiv *gøren* som ordblind bestemt af sociale konventioner opretholder og reproducerer vores informanter kategorien, men samtidig opstår der i grænselandspositionen muligheder for at forandre kategorien.

Gennem vores tre informanternes italesættelser af oplevelser med deres ordblindhed og læse- og stavevanskeligheder, udforskede vi hvordan kategorien konstrueres ud fra betydningssammenhænge og modsætninger. Det viste sig, at vores informanter på den ene side både var påvirket af og reproducerede herskende, hierarkiserede forståelser af, at dem der ikke formår at mestre skriftlighed, er både bagud, dumme og dovne. Disse konstruktioner af kategorien ordblind, synes at trække på historisk konstruerede diskursive modsætningsforhold; skriftlighed og ikke-skriftlighed, Os, de civiliserede og Dem, de primitive. På den anden side forsøgte informanterne at ændre disse betydningssammenhænge ved at fremstå stolte og positive omkring deres ordblindhed. Deres historier har således modstridende fortællinger, hvor de betydninger kategorien tillægges er kontekstuelle.

Gennemgående har modsætningsforhold vist sig at være en relevant del af ordblindes positionering, da den ordblinde bevæger sig mellem *able-bodied* og *disabled* dikotomien. Sidstnævnte springer i øjnene når informanterne trækker linjer mellem dem selv og normale mennesker, men samtidig også dem selv og handicappede.

I dette modsætningsforhold, bevæger den ordblinde sig i grænselandet mellem *abled* og *disabled*, og dermed oplever vores informanter at de positioneres mellem normal og afvigende grundet deres ordblindhed. Den ordblinde har ingen afvigende fysiske markører der peger på en *disability*. Informanternes kroppe indikere ikke, at de har et handicap, hvilket både skaber muligheder og begrænsninger for den ordblinde. På den ene side kan den ordblinde med den usynlige *disability*

passere som *able-bodied* i kontekster hvor skriftlighed ikke er i spil, men på den anden side, bliver det synligt, når den ordblinde møder skriftlige udfordringer. Grundet den usynlige *disability* risikerer den ordblinde et skævt blik, og kan komme til at virke dum og/eller doven. Grænserne mellem normalt og afvigende er flydende, og for informanterne synes det svært at indtage en legitim position inden for hverken *abled* og *disabled* kategorierne, da de havner i marginalpositioner begge steder. Samtidig giver informanterne udtryk for selv at have nogle fastsatte rammer for hvornår man er det ene eller det andet, som reproduceres gennem at de selv agerer grænsevagter i nogle situationer. Informanterne oplever altså at være for normale til at være afvigende og for afvigende til at være normale.

I grænselandet mellem *abled* og *disabled*, har vores informanter potentielle muligheder for at forstyrre forestillingen om *able-bodiedness* og *disabled*. Der er situationer hvor forestillingerne om normalen opretholdes, men også situationer hvor informanterne gør noget andet end hvad der forventes af kategorien ordblind. De parodierer og yder dermed modstand mod herskende diskurser, og heri ligger potentialet for forandring. Eksemplerne fra vores empiri viste forskellige mulige modstandspositioner; informanterne skaber i nogle situationer ustabilitet i en hierarkiseret forståelse af intelligenser og kompetencer, og i andre bevirker deres ustabile position i *abled/disabled* dikotomien at der sættes spørgsmålstejn ved denne konstruktion.

11.0 Afsluttende bemærkning

Vi har i vores gennemlæsning af projektrapporten kunne konstatere visse stavefejl, som er lavet undervejs i skriveprocessen. Den første indskydelse vil jo være at rette disse, i forsøget på at leve op til de danske retstavningsnormer. Men vi har valgt at lade det være, valgt at lade de fejl der ubevidst er blevet lavet blive. For det første har det fra starten virket paradoksalt at *skrive* et projekt om ordblindhed, da det netop reproducerer den ensrettede vej som formidling i dag bærer præg af. For det andet mener vi ikke at fejlene forstyrrer læsningen, så nu hvor vi er endt med at *skrive* projektet vil vi ikke rette for ligegyldige fejl, som ikke forstyrrer forståelsen. Vi oplever nemlig omvendt at det store fokus på at holde det skrevne sprog inden for nogle rigide retstevningsrammer, er hæmmende for skriveprocessen og dermed også 'det gode projekt'. For det tredje er det den (lille) modstand vi selv så en mulighed for at yde - en modstand mod den retstavningsnorm som vi bl.a. også mener at møde i den akademiske verden, hvor fokuset stadig lader til at være det skriftlige. Vi havde oprindeligt haft et ønske om at aflevere noget alternativt - noget andet end en stor skriftlig opgave, men vores kompetencer, grundet den 'træning' vi gennem vores skolegang har fået, synes ikke at række. Samtidigt var mulighederne rent formelt heller ikke helt tilstede. Vi kunne aflevere noget, men langt fra alt, gennem alternativ formidling. Således synes uddannelsessystemet stadig at udstikke nogle rammer, hvor det ses som et vigtigere led i vores uddannelse at tilegne os de skriftlige kompetencer fremfor andre.

12.0 Litteraturliste

Butler, Judith (1993): *Bodies that matter - on the discursive limits of "sex"*. Routledge, New York, London. ISBN: 0-415-90365-3 (CL) ISBN: 0-415-90366-1 (PB)

Butler, Judith (2007): 'Subjekt, køn og begær' (uddrag af 'Gender Trouble (1990)'). I: Søndergaard, Dorte Marie (red.): *Feministiske tænkere. En tekstsamling*. København: Hans Reitzels Forlag. ISBN 87-412-2315-2

Cosenza, Julie (2008): 'SLOW' Fra: *The Turtle Walker: Staging Disability, Crip, and Queer Theory*. Originalt opført på San Francisco State University. Tilgængelig: <http://liminalities.net/6-2/slow.html>. Set den 16/5 2014

Cosenza, Julie (2010): 'SLOW: Crip theory, Dyslexia and the Borderlands of Disability and Ablebodiedness' I: *Liminalities: A Journal of Performance Studies*. Vol. 6, No. 2. ISSN: 1557-2935

Elbro, Carsten (1996): *Læs her! - om utilstrækkelige læsefærdigheder*. Udgivet af Undervisningsministeriet. København K. ISBN 87-603-0722-6

Elbro, Carsten (2007): *Læsevanskeligheder*. Nordisk Forlag. København. 1.udgave. ISBN 978-87-02-03634-3

Eriksen, Ditte Marie (2012): *De blinde ord – en ordløs tegneserie om ordblindhed*. Copydan Billedkunst. København

Geertz, Armin W. (1994): 'Religionsvidenskabens primitivitetsopfattelser - kritik og nyere erkendelser' I: *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*, vol. 25.

Graff, Harvey J. (1994): 'Literacy, myths and legacies' I: Verhoeven, Ludo (red.) *Functional literacy. Theoretical issues and educational implications*. John Benjamins B. V. Amsterdam, Philadelphia. ISBN: 90 272 1792 0

Høien, Torleiv & Lundberg, Ingvar (2004): *Dysleksi*. Dansk udgave af: Arnbak, Elisabeth & Jandorf, Birgit Dilling. Norsk udgave 1992. Special-pædagogisk forlag. Herning. 1. udgave. ISBN 87-7399-280-1

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009): *Interview - introduktion til et håndværk*. 2. udgave. København: Hans Reitzels Forlag. ISBN 13 978-87-412-5198-1.

McRuer, Robert (2006): 'Compulsory Able-Bodiedness and Queer/Disabled Existence' I: Davis, J. Lennard (red.): *The disability studies reader*. 2. udgave. London/New York: Routledge - Taylor & Francis Group. ISBN 0-415-95333-2

Pedersen, Kirsten Bransholm (2012): 'Socialkonstruktivismen', I: Juul, Søren & Pedersen, Kirsten Bransholm (red.): *Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori - en indføring*. København: Hans Reitzels Forlag. ISBN: 978-87-412-5682-5.

Salih, Sarah (2002): 'Gender', I: *Judith Butler*. Routledge Critical Thinkers.

Tanggaard, Lene og Brinkmann, Svend (2010): 'Interviewet: samtalen som forskningsmetode' I: Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (red): *Kvalitativ metode - en grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag, 1. udgave. ISBN: 978-87-412-5255-1.

Thomson, Rosemarie Garland (1997): *Extraordinary Bodies*. New York: Columbia University Press. ISBN: 0231105177.

UNESCO (2005): *Education for All Global Monitoring Report 2006*. United Nations Education, Scientific and Cultural Organization. France, Paris. Tilgængelig:
<http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/gmr06-en.pdf> ISBN: 92-3-104008-1

Wetherell, Margaret og Edley, Nigel (1999): 'Negotiating Hegemonic Masculinity: Imaginary Positions and Psycho-Discursive Practices' I: *Feminism and Psychology*, Vol. 9, No. 3